

PROLETAREC

ŠTEV.—NO. 1039.

CHICAGO, ILL., 11. AVGUSTA, (AUGUST 11,) 1927.

LETO—VOL. XXII.

VSEBINA.

ČLANKI.

Sacco-Vanzettijeva tragedija.
Fiasko Coolidgove razoborožitvene konference.
Manija bomb — vse povsod bombe!
Križev pot premogarjev.
Debsova spominska radio postaja ustanovljena.
Anton Kristan in njegova govorniška tura. Iz Chicaga do Radovljice.
Noša, ženska, morala in drugo.
\$500,000,000 vrženih proč letno.
Socialistično časopisje v Nemčiji.

IZ NAŠEGA GIBANJA.

O stavkovni situaciji v Ohiju (Maynard).
Delavstvu v okrajih Westmoreland in Allegheny.
Zaključni shod Antona Kristana v Forest Cityju.

Tretja konferenca JSZ. v vzhodnem Ohiju bo 5. septembra.
Na Anton Kristanovem shodu v Canonsburgu. Prvovrsten uspeh piknika kluba št. 27.
Uspešen shod Antona Kristana v Conemaugh. Jugoslovanski socialistični zvezi (Anton Kristan).
Klub JSZ. v Canonsburgu razširi svoj delokrog.
Čemu pišemo te članke? (Članek na platnicah).
Debs Memorial Radio Fund.

RAZNO.

Divji plameni (Anton Seliškar).
Vičipci.
Razstava Peruškovih slik v Milwaukeeju.
Slovenska pisarna v Parizu.
Piknik Jugoslovanskega doma v Warrenu.
Piknik Pionirjev v Willow Springsu.

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Published by Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba (Jugoslav Workmen's Publishing Co.) Izhaja vsak četrtek. Published Every Thursday. Naročnina (Subscription Rates): United States and Canada za vse leto (per year) \$3.00, pol leta (half year) \$1.75; Foreign-Countries, za leto (per year) \$3.50; pol leta (half year) \$2.00.

Address: PROLETAREC, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. — Telephone: ROCKWELL 2864.

ČEMU PIŠEMO TE ČLANKE?

PRECEJ tednov je že minulo, od kar se je začela kampanja za razširjenje "Proletarca". Dosedaj je dobljenih v tej agitaciji 513 naročnin. Naš cilj je, dva tisoč naročnikov več, kot jih je ta list imel pred pričetkom kampanje.

Treba jih je torej še 1487, da bo doseženo število 2000.

Kdor misli, da Proletarec ni vreden, da se ga razširi, naj zanj nikar ne spregovori niti ene dobre besede. Kdor pa obratno smatra, da je to list, ki zasluži moralno in gmočno podporo VSAKEGA MISLEČEGA jugoslovanskega delavca, naj v tej agitaciji stori kolikor more, da se ga **RAZŠIRI**.

"Proletarec" ima dobre sotrudnike, dobre dopisnike, in je **DOBRO** urejevan. Dela **ČAST** jugoslovanskemu časnikarstvu, in je v **PONOS** delavskemu gibanju med Jugoslovani to in onostran Atlantika.

Čemu pišemo te članke?

Zato, da jih vi čitate, da jih preštudirate, in da se odločite:

Ali ste zato, da se Proletarca **RAZŠIRI**, ali niste?

Na to vprašanje si odgovorite, kajti od njega je odvisno, ali bo v bodoče izhajal povečan, ilustriran in na boljšem papirju kakor sedaj, ali pa se bo moral boriti z istimi težkočami kakor doslej.

Izgovori, da so slabi časi, da delavci ne čitajo, da je za socialistične liste težko agitirati, ne drže.

Če delavski listi niso razširjeni, je samo en vzrok: Pomankanje **RAZUMA** med delavci, in pa, **PREMALO** agitatorjev, ki **ZNAJO** agitirati.

Kajti tudi za agitacijo je treba **SPOSOBNOSTI**.

"Proletarec" je urejevan tako kakor je za delavski list **POTREBNO**. Prinaša gradivo, kakršno je delavskemu ljudstvu v **PRID**.

Mi ne iščemo simpatij med čitatelji. Mi iščemo mislečih ljudi, ki so pripravljeni agitirati za list, ki izhaja za **MISLEČE LJUDI**.

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 1039.

CHICAGO, ILL., 11. AVGUSTA, (AUGUST 11,) 1927.

LETO—VOL. XXII.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

SACCO-VANZETTIJEVA DRAMA.

Sedem let je minilo, ko je bil v mestu South Braintree, v državi Massachusetts, izvršen brutalen roparski umor. Dva plačilna uradnika Slater-Morillove tovarne čevljev sta nesla v kovčku \$15,000, ko sta bila napadena in umorjena. Nanju je bilo oddanih več strelov že potem ko sta ležala v krvi, kakor je trdil državni pravdnik, dasi bi roparji lahko dosegli svoj cilj ne da se bi zatekli k umoru. Slednje poudarja v svoji izjavi guverner Fuller.

Ropati banke, ali pa plačilne uradnike velikih tovaren, v Ameriki ni varno. Nekdo bo v vsakem takem slučaju kaznovan — kriv ali nekriv! Tudi za umore velja isto. Odvisno je, koga morilec ubije, oziroma, kdo je umorjen. Vsem je lahko še v spominu, kako je bil pred par leti v Chicagu umorjen sinček nekega židovskega bogataša. Prebivalstvo Chicaga in vseh Zed. držav se je zgražalo nad tako brutalnim umorom, in vsa policija, z vsemi svojimi detektivskimi močmi je bila na delu, da izsledi morilca ali morilce. Aretirali so učitelje, ki so poučevali dečka, aretirali tega in onega, ki so ga količkaj osumili, in jih v inkvizicijskih uradih detektivskih agencij mučili do skrajnosti, da dobe "izpoved", ki bi pomenila priznanje. Pol ducata osumljencev so na ta način uničili. Eden je vsled prestane duševne muke izvršil samomor. Nekateri, ki so bili gnani skozi mlin policijskega izpraševanja in mučenja, so danes fizične ruševine. Njihov duh je zlomljen. Ko pa so zasledili prave krivce, dva mlada "nadarjena" dijaka, sinova milijonarjev, so ju istotako izročili policiji, toda oprezno, "galantno", in vsi so se trudili, da ju ne razžalijo. Ali ker je bila krivda jasna, so ju vendar prignali do priznanja — in potem se je začela histerija. Clarence Darrov je bil zagovornik. Oba "nadarjena učenjaka" sta sedaj v jolietški ječi, in ljudstvo je na "zanimivost" tistih dni že zelo pozabilo. Ljudstvo namreč vedno pozablja.

Če bi takrat ne pomagal slučaj izslediti prave krivce, bi bil skorogotovo "spoznan" krivim in obsojen na vešala neki učitelj, katerega so najbolj mučili in ga obdolžili, da je homoseksualec in da je umorjenega dečka najprvo izrabil ter ga potem umoril.

Za zločin v South Braintree sta bila osumljena Bartolomeo Vanzetti in Nicola Sacco, oba Italijana. Bili so osumljeni tudi drugi, a končno so se prosekutivni organi oprijeli teh dveh, in na obravnavi, ki se je vršila junija 1921, sta bila od porotnikov spoznana krivim, sodnik Thayer pa ju je obsodil na smrt.

Šest let je tega, kar je bila nad njima izrečena smrtna obsodba, ali nekaj je prišlo vmes, nekdo se je zavzel zanju ker je začutil, da se jima godi krivica, in od tedaj se vrši borba, da se ju osvobodi, oziroma, da se jima izvojuje novo obravnavo, kajti dokazi so jasni, da se je prva vršila v atmosferi sovraštva proti "tujcem", da se je predsedujoči sodnik Thayer pogostoma izražal naravnost sovražno proti njima, in da je takozvana publika želela in hotela, da nekdo plača za brutalni roparski umor.

Sacco in Vanzetti sta radikalca. V krajih kjer sta delala, so že pred njunim prihodom italijanski sindikalisti razširili takozvane anarhistične nazore, in onadva sta po mišljenju baje anarhista. Tako vsaj bi človek sodil iz poročil v listih. V resnici sta delavca, in sicer taka delavca, ki nista hotela voljno prenašati fevdalnih razmer v Massachusettsu. Bila sta "radikalna agitatorja". Koliko razumeta anarhizem in druge izme, ni važno. Važno je samo to, da sta bila na črni listi.

V par letih po njuni obsodbi je ameriško ljudstvo izvedelo, da sta bila obsojena na smrt samo na podlagi dozdavnih dokazov, in da ni državni pravnik predložil poroti ničesar, ki bi imelo značaj *JASNO DOKAZANE KRIVDE*. Le okolščine je prosekutor tako razpodelil, da je padla senca nanju; ker je zločin nekdo resnično izvršil, ker je bilo zgražanje med ljudstvom veliko, in ker je prav tedaj ameriško dnevno časopisje zaneslo s pomočjo justičnega oddelka zvezne vlade med ljudstvo takoimenovano "rdečo histerijo", kakor jo zanaša zopet sedaj, se je porota zedinila, da sta obtoženca kriva, in kot taka morata plačati s smrtjo na električnem stolu.

Do tri sto tisoč dolarjev je prejel od ameriškega delavstva bostonski Sacco-Vanzettijev obrambni odbor, komunisti pa so baje v teku

zadnjih par let pod firmo svojega odbora nabrali tudi okrog sto tisoč. Ker računov ne polagajo, ne vemo, kako so nabrali denar potrošili, vemo pa, da je bostonski Sacco-Vanzetti Defense Committee podal izjavo, v kateri pravi, da nima s takozvano Mednarodno delavsko obrambo (komunistična firma za zbiranje sredstev) nobenih zvez, in da mu ni poslala nikaškega obračuna o denaju, ki ga je dobila pod pretvezo, da bo branila Sacco in Vanzettija.

Glavni faktor v njuni obrambi je bil imenovani bostonski odbor, ki je storil čuda, kajti premagati je moral z vsemi legalnimi pripomočki, ki se jih je mogel poslužiti, velikanski aparat, kateri se je odločil, da Sacco in Vanzetti morata na električni stol. To pa je mogel storiti le z velikimi denarnimi sredstvi.

Obrambni odbor je na vse mogoče načine pojasnjeval, da jima krivda ni bila dokazana, da sta bila sojena v znamenju histerije proti radikalnim tujerodcem, in da se je sodnik, kateri ju je obsodil v privatni družbi tekom obravnave izražal napram njima sovražno. Tako je svet polagoma zaznal za to farso ameriške justice v Massachusettsu in je postal pozoren.

Izvršitev obsodbe se je po zaslugi obrambnega odbora odlagalo in odlagalo, na pritisk javnega mnenja pa se je guverner Fuller končno odločil, da preišče zadevo. Da mu ne bi mogel kdo očitati nepristranosti, je imenoval še posebno komisijo treh oseb, ki naj bi preiskavala separatno od njega. Člani komisije so sicer konservativci, toda prominentni v javnem življenju in njihovo poštenje jamči, da so tudi za tako nalogo sposobni. Tako so nam zagotovili, in svet se je oddahnil, kajti smatral je, da bo guverner pravičen, in da njegova komisija ne bo pokazala razredne pristranosti na račun dveh življenj.

Dogodilo pa se je, kar se je v danih okoliščinah moralo. Guverner Fuller je podal izjavo, da je zadevo temeljito preiskal in pri tem prišel do zaključka, da je bila obravnava pravična, da sta Sacco in Vanzetti kriva, in da morata vsled tega plačati svoj zločin na način, kakor je določilo sodišče.

Guvernerjeva komisija je enakega mnenja, dasi navidezno kritizira tudi sodnika, ki se je izven sodnih ur preveč prosto izražal, a kot sodnik je bil "previden in pravičen".

Po šestih letih mučenja v ječah, nasilna smrt.

Malo je ljudi v tej deželi, ki znajo pravilno pojmovati to tragedijo. Večinoma mislijo, da se gre za Sacca in Vanzettija. V resnici je to boj med silo in pravico. Sila je v rokah privilegiranih slojev, ki predstavljajo obstoječi ekonomski sistem. Ne bi jim škodilo, in kar se tega tiče, tudi ne koristilo, če bi Sacca in Vanzettija takoj izpustili. Toda to bi bil zanje "poraz" in zmaga "radikalne misli".

Sacco in Vanzetti sta v preteklih štirih letih samo še žoga. V tem velikem boju ni več glavno vprašanje, ali sta kriva ali nista kriva, ampak, gre se samo za vprašanje, ali vladamo "mi", kar znači plutokracijo, ali pa se podamo "onim", kar znači vse elemente, ki jih plutokracija označuje za "radikalne".

Socialisti pravimo in zahtevamo: *Dajte njima novo obravnavo v luči nove evidence in novega razumevanja te tragedije.*

Oni nočejo tega, kajti to bi bila koncesija "NAM". Da se gre tu za življenje in družini dveh oseb, to ne šteje. Šteje edino to, da je tu boj med kapitalistično justico na eni strani, med pravico na drugi, in med ekstremnim "radikalizmom" v sredi, ki prisega na enako histerijo, se poslužuje enakih metod in je enako brutalen in nepravičen kakor ekstrem, ki se je odločil, da Sacco in Vanzetti morata umreti na električnem stolu, kriva ali nekriva.

Fiasko Coolidgove razoborožitvene konference.

Tri države so še na svetu, ki pridejo v poštev kot pomorske militaristične sile: Anglija, Zedinjene države in Japonska. Najjačje sta prvi dve; Japonska je v primeri z njima zelo šibka.

Pred nekaj leti so imele prvo "razoborožitveno" konferenco v Washingtonu, kjer so se zedinile, da naj bosta Amerika in Anglija na morju enako močni, Japonska pa za dve petini manj. Nastale pa so težkoče, in tako je prišlo, da se je julija t. l. vršila v Ženevi, Švica, nova konferenca, na kateri so se militaristi, oziroma navalisti Anglije in Zedinjenih držav kregali med seboj, Japonci pa so jih pomirjevali, se smehljali in končno predlagali, da ker je sporazum nemogoč, naj se razidejo.

Razšli so se, podali lepo "skupno" izjavo, sedaj pa ameriški in angleški delegatje drug drugemu očitajo krivdo za neuspeh.

Evropa je mnenja, in tudi Japonska, da odpade vsa krivda za neuspeh Coolidgove razoborožitvene konference na Zedinjene države. Naše mnenje, in mnenje socialistov vobče je, da pade krivda na Zedinjene države in Anglijo v približno istem merilu.

Čemu: Ker sta to danes edini mogočni državi na morju, obe sta imperialistični, in obe tekmujejo med seboj za svetovno prvenstvo.

Takoj po razbitju so ameriški žurnali navalizma in militarizma, kar je oboje eno, zakričali: Zgradimo največjo vojno mornarico in največjo zračno floto na svetu! Ameriški kapitalistični tisk raja veselja, in delnice kompanij, katere izdelujejo vojne potrebščine, so se dvignile . . .

"Edina nevarnost, ki preti Ameriki, je v Angliji," pravi s podobnimi ali pa z bolj lepo

izbranimi besedami ameriški militaristični svet, in zato zahteva "največjo mornarico" ter TAKOJ.

Kje je sedaj Hearstova "unija angleško govorečih ljudstev"?

Coolidge bo baje sklical okrog l. 1929 novo razoborožitveno konferenco, med tem pa bodo Zedinjene države začele tekmovali v dirki z Veliko Britanijo za največjo vojno mornarico na svetu. Posledica takih dirk je vojna, in če kedaj pride do vojne v "angleško govoreči uniji", ne bo prišlo prvič. Vzrok vojnam v današnji dobi je sedanji ekonomski sistem, ne jezik, ali vera.

Križev pot premogarjev.

Stavka premogarjev na poljih mehkega premoga traja peti mesec. Vsa dosedanja pogajanja, kolikor jih je bilo, med kompanijami in zastopniki rudarjev so se končala neuspešno, ker kompanije vztrajajo pri zahtevi za znižanje plač.

Ponekod, npr. v raznih krajih v Pennsylvaniji in poslednje čase tudi v Ohiju, so kompanije obnovile obrat s stavkokazi. V par krajih v vzhodnem Ohiju je prišlo do nemirov — kompanije pa so naglo vprašale za "protekcijo", ki jim je bila takoj obljubljena. Ko bi šle oblasti delavcem vsaj malo toliko na roko, kakor gredo kompanijam, pa bi bila stavka premogarjev prvi mesec končana. Tako pa so šanse za operatorje veliko ugodnejše kakor za rudarje. Premogarji v unijskih okrožjih so imeli nestalno delo že več let, in ni bilo priložnosti, da si bi kaj prihranili. V mnogih krajih so odvisni od kompanij za stanovanja, elektriko itd. Šerifi, župani in podobni uradniki v kempah so navadno kompanijski ljudje, posebno v tistih, v katerih unija ni bila nikoli priznana.

Bodočnost je za premogarje temna, ne samo vsled bojev ki jih imajo s kompanijami, ampak vsled anarhičnih razmer, y kakršnih je premogokopna industrija v tej deželi.

Če bi bilo delavstvo politično organizirano in bi imelo v legislaturah in v kongresu močne klube poslancev svoje stranke, bi moglo marsikaj doseči. Vse, kar more sedaj, je stavkati in pa apelirati na prijatelje, ki večinoma odgovarjajo, da sedaj še ne morejo pomagati, da se javno mnenje ne zanima itd.

Delavci, kadar so v bojih za izboljšanje življenjskega stanja, so prepuščeni samemu sebi, in drugače tudi biti ne more. Delavci imajo moč, oni delajo, od njih je odvisen vsak obrat. Če bi bili organizirani in solidarni ter izobraženi kakor niso, bi ne bilo treba stavk. Dali si bi sami, kar je njihovega.

\$500,000,000 vrženih proč v vsako leto.

Nesposobnost in slabo gospodarstvo v raznih oddelkih zvezne vlade povzročata, da gre vsako leto povprečno pet sto milijonov dolarjev v nič. Toliko bi se namreč prihranilo, če bi bila sposobnost povsod vpoštevana in pa če bi bila boljša finančna kontrola. Te številke je objavil national industrial conference board, ki ni socialistična ustanova.

TONE SELIŠKAR:

DIVJI PLAMENI.

Socialni roman.

(Nadaljevanje.)

— Bomo videli, je izrekel, zelo brezbrizno. In kako je z našim delom gospod arhitekt.

— Kmalu bo. Tekom enega meseca se lahko preselite.

— Dobro je tako. Jutri si bova zopet vse ogledala.

Ko sta bila sama s Heleno, se je sklonil k nji in ji izmučen zašepetal.

— Kaj naj napravim, Helena. Pomagaj mi! Težko je to življenje, ki sem ga pričel.

— Ali ti lahko svetujem, moj ljubi? ga je vprašala z vso nežnostjo svojega srca.

— Daj svetuj mi žena! jo je prosil on. Ali naj molčim, ali naj izročim hudobo hudobcem? Zakaj, major je zmožen še vse kaj hujšega kakor on. In če sem se motil vendarle? Če ni morda Rezika vendarle samo bledla —?

— Ali nimaš v rokah sramotnega spričevala njegove zlobnosti? Pobotnico! Stopi med ljudi in jim ga razodeni. Ljudstvo bo spoznalo goljufa in ga bo odslovilo.

Nekaj časa je premišljeval. Potem ji je dahnil.

— Tako bom naredil — samo če že ne bom prepozen.

— Gotovo ga niso, je naenkrat veselo vzkliknila Helena. Na to nisi mislil. Ob 6. se vračajo rudarji z dela — sedaj pa je ura deset. Če bi se zgodilo kaj takega, bi zvedeli takoj po dejanju.

Udaril se je po čelu in olajšan mučnega premišljevanja, je ves vesel prijel svojo ženo pod roko in jo peljal v sobo:

— Vidiš, na to nisem mislil. O, ti moja zvesta pomočnica, je spregovoril, in jo poljubil. In ko jo je tako opazoval, in njeno spremenjeno telo, je vzkipelo v njem divje občudovanje:

— Ali se zelo veseliš otroka, draga?

Helena je zablestela v radostnem pričakovanju.

— Kadar ne mislim nate, mislim samo na to!

— In nič se ne bojiš trpljenja?

— Prav nič! Nešteto mater je trpelo že pred menoj in jih še bo. In zato smo ženske, da rodimo. In ker je že trpljenje od vekomaj, bo še na vekomaj.

— Da, žena. Tako je bilo in bo. In če boš s smrtjo venčala trpljenje svojega materinstva?

— Tedaj bom umrla! Toda zadošča mi, če bi tako bilo, že samo ta doba vzvišenega pričakovanja materinstva.

Gledal je svojo veliko ljubezen. To veliko junakinjo, ženo svojo, ki je srečna tudi v mislih

na trpljenje — in zadovoljna tudi s smrtjo, samo, da čuti dvojno življenje v sebi!

— O, kako si lepa, moja žena! v tem svojem junaštvu, ji je zaklical. — — —

Po polnoči enkrat, ga je zbudil zvonec in službujoči zdravnik mu je telefoniral iz bolnice:

— Pridite takoj sem. Rezika ne bo prenesla operacije. Zelo je slaba, toda venomer zahteva, da vam nekaj pove.

V nekaj minutih je bil oblečen in je dirjal v bolnico, ki ni bila daleč.

— Je vendar res, mu je tolklo po glavi. In pospešil je svoj tek.

Asistent ga je peljal k Reziki. Pred uro se je prebudila iz narkoze in se je močno spremenila v tem kratkem času. Takoj je spoznal na njenem mrtvaškem obrazu, da ne bo prenesla te noči.

— Pripravite injekcijo za vsak slučaj, je prosil asistenta. In prisluškujte tako, da vas ne bo videla!

Vsedel se je kraj postelje. Rezika je nepremično ležala in ni odprla oči. Rahlo jo je prijel za čelo in jo tiho poklical.

— Rezika, Klinger je pri vas, kaj bi mu radi povedali?

Na pol je odprla oči in zasopla. Počasi, komaj vidno je obračala glavo v ono stran, kjer je začula glas. In po dolgem, težkem molku je pričela sunkoma šepetati. Včasih je obstala za par minut. In je zopet nadaljevala.

— Ali so ubili Milana? so bile njene prve besede.

— Ne, Rezika! Saj ga ne bodo.

— Bodo ga! Guzej je tako ukazal in ves odbor je odobril ta predlog.

— Ne boj se, Rezika, Milan je že na varnem. Njega ne bodo.

Zadovoljen izraz je preletel njeno koščeno lice. Zamizala je zopet. Čez dolgo časa je izpregovorila.

— Guzej bo nas vse pogubil. — Zapeljal je Zgonca, Gabra, Klemena — in še mnogo drugih.

— Toda razodeni mi Rezika, zakaj so hoteli umoriti Milana in Abrama?

— Ker sta najbolj nasprotovala njegovemu nesmiselnemu početju. Ker sta svarila rudarje pred njim.

— In koga še so mislili umoriti?

— Še celo vrsto drugih imajo na svoji listi. Mačka, Horwatha, nekaj inženjerjev, trgovcev, paznikov — in tudi Vas in Vašo ženo — — —

— Toda zakaj, povej mi, zakaj pa mene in mojo ženo?

— Ker ste — kapitalist — — pravijo — — — ker nič ne delate — — — ker kri pijete delavstvu — — —

Klinger se je rahlo nasmehnil in ko je videl izmučenost pojemajoče, jo je hitel izpraševati.

— Ali veš — kdaj misli Guzej z revolucijo — — —

— Prvega maja — Klemen je ukradel veliko dinamita — —

Po teh besedah je zaprla oči in jih ni mogla več odpreti. Samo še slab plamenček življenja je bil v nji. Tiho je vstal in stopil k asistentu.

— Nič injekcije. Mogoče zaspi v tem stanju v večnost — in najbolje je tako!

Odšla sta v asistentovo sobo. Strežnica je prinesla čaja.

— Ali ste slišali vse?

— Da, je odgovoril asistent, ki je prisostoval že tudi operaciji. In ker sem sprevidel ves položaj in ogromno važnost njene izpovedi, sem misleč, da preslišite kako besedo, tudi stenografiral v svoj notes.

— Izvrstno! se je razveselil zdravnik. Prosim Vas preberite mi, kar ste napisali.

Asistent je prebral. Radovedno je opazoval zamišljenega Klingerja. Ta je nenadoma stegnil k pisalni mizi in je razgrnil časopis pred se. Bil je Guzejev časopis. Na prvi strani, ki je nosila rdeč napis, je napovedoval revolucijo:

— Dosti je trpljenja, dosti krivic! Prvi maj je pred durmi, naš velik praznik, sodrugi! Pripravljajte se! To bo dan osvobojenja, to bo dan našega odrešenja. Rdeči praporji bodo zaplapolali nad rudniki in bodo oznanjevali našo last, našo skupno last, ki nam pripada od vekomaj! — — —

— Saj ni napačno, je dostavil asistent. Toda to so le besede in to je še daleč.

— Da, to je daleč, je zamrmral Klinger. Tako daleč, da je kakor pravljica.

— In mislim, da je tako daleč, da niti ne pride k nam —!

— Prišlo bo, ker drugače ne more biti. Toda kadar že bo prišlo, bo prišlo kakor pomlad, in dinamit ne bo trgal zemlje in življenja.

— Kako mislite to, se je zavzel asistent.

— Naši boljševidi vidijo odrešenje samo v uporih in v maščevanju. In ta njihova dela bodo pognala cvetje, sad pa bo puhel, kakor na drevescu, ki je preobilo gnojeno. Če pa hočete imeti plemeniti dober sad, morate gojiti drevo z največjo ljubeznijo. Zakaj pomlad še ni edini letni čas, dasiravno je najlepši. Jesen — tam je naše hrepenenje.

Tedaj je prišla usmiljenka in je javila:

— Rezika je ta hip umrla.

— Tovariš, pojdite in si oglejte, mu je dejal Klinger, človeka, ki je bil obtesan kamen za to zgradbo. Razodel se je sam, ker je spoznal arhitekta, ki zida s krvjo. Spoznal je, da kri ne more biti cementna vez, ki bi držala stavbo ...

(Dalje prihodnjič.)

“Proletarec” je list, ki je urejevan tako kakor je za delavstvo potrebno, ne tako kakor “ljudstvo hoče”. Tak list je vreden da ga čitate. Priporočite ga znancem.

NOŠA, ŽENSKA, MORALA IN DRUGO.

KARIKATURA, ki jo imate pred seboj, ima namen predstaviti "moderno" nošo žensk in moških pred sto leti in danes.

Predvsem se gre za noge. Včasih so moški, vsaj tisti ki so gospodarili, razkazovali svoje noge, v nekaterih deželah pa je noša dovoljevala, da so tudi revni smeli imeti odkrite. Ženske so morale imeti krila do petá. Bognedaj, da bi pokazale izven svoje spalnice ali zakonske postelje, kaj je nad petami.

Zakrite so bile tesno do vratu, roke so bile pokrite z rokavi do zapesti, edino obraz je bil vsaj deloma odkrit.

Tako je grešni svet kaznoval Evi-no potomko, — pa je vendar "grešil". Vedel je, da povzročá izvirni greh, in ker se ni hotel pokoriti sam, je nosil novorojence h krstnemu kamnu, da jih opere "izvirnega greha" in pošiljal matere, da se tudi operejo pred obličjem mašnika. Zakril je žensko, zaslužnil jo je duševno, obdolžil jo je za vzrok vsega gorja na svetu, kajti če ne bi bilo Eve in njenega jabolka sredi raja — ubogi Adam ne bi bil grešil in "nam" se ne bi bilo treba potiti za vsakdanji kruh, pač pa bi živeli še vedno v raju. Vsi bi bili bratje, celo Kajn nas bi imel rad, vojne bi bile neznane, ne bilo bi treba delati, industrija bi bila mogoče poznana edino med grešniki

na Marsu, rudnikov ne bi bilo, in ne imeli bi Hearstovih listov, ne slovenskih klerikalcev, ne "Vščipev", in ne debate o slovenskem in angleškem jeziku. Vsega hudega nas bi bil rešil gospod! Lep raj bi imeli, jedli in pili bi samo dobre stvari.

Pa je prišla ženska in zapeljala ubogega Adama v greh, "da je spoznal" — kaj? Tega nam katehetje niso natančno pojasnili. Kako, da je vsevedni, vse-mogočni in neskončno modri stvarnik ustvaril tako šibkega Adama, da je posegel po jabolku in ga ugriznil ko hitro mu je bilo ponudeno? In zakaj mu je dal stvarnik take ude, da je mogel ugrizniti kamor ne bi bil smel?

Bilo bi nesmiselno, če se bi prerekali z božjo previdnostjo, torej bodi! Osat imamo, trdo je treba delati za kruh skoro vsem, in ženske so še vedno velike grešnice, dasi je bilo med njimi tudi veliko svetnic! Vsa vodilna svetniška mesta pa spadajo vendarle moškim, ker so močnejši. Kdo bodi in kdo ne bodi svetnica — to so vedno določevali moški.

Nikoli pa niso sprejeli postave, da bi ženske uničili kakor se npr. uničuje mrčes. Katoliški kardinali so

se dolgo kregali, dali naj se ženskam prizna duša ali ne, in ni treba šteti stoletja na prste obeh rok, ko zasledimo kongres kardinalov, na katerem so po dolgem boju z malo večino določili, da je tudi ženska ustvarjena po božji podobi in da ima dušo. Kajti sveto pismo, ki se seveda ne moti, pravi, da je Bog ustvaril samo Adama po svoji podobi. Ker pa je bilo Adamu dolg čas samemu v raju, mu je ustvaril družbo: kače in druge živali. Adamu pa je bilo vseeno dolg čas. Bodi, je rekel gospod, pa ti naredim igračo. Ni pa jo naredil po svoji podobi, ampak dal je Adamu trdno spanje, mu izrezal rebro in napravil Evo. Samo Bog je to mogel, kajti iz samega rebra se ne da ustvariti novo bitje.

Tako je prišla Eva, zazrla jabolano sredi raja, svoje lepe noge in roke, svoj ljubki obraz,

pa rekla nič slabega slutečemu Adamu: Ugrizni, — in Adam, šibek in nepokvarjen, je ugriznil. Tedaj pa je obema prišlo spoznanje, da sta naga. V veliki naglici sta šinila k figovemu drevesu ter sta se pokrila z listi. A Gospod ju je videl, ter jima naznanil: V potu svojega obraza bosta jedla svoj kruh . . .

In tako se je začelo, da smo se razmnožili, da je Kajn ubil Abela, in da raste osat vsem ki delajo, onim ki ne delajo pa se reži v obraz raj in izobilje z vseh strani. Tudi to je božja volja, torej čemu bi kritizirali! Če mi las ne pade z glave brez da bi dovolil On, — kako bi se mogel drzniti, da bi protestiral, če vidim, da ne jemo vsi kruha v potu svojega obraza?

MODA 1827

MODA 1927

Ampak gre se za nošo. Nekoč je moški imel obleke živih barv, svetle gumbe, hlače dokolenke, ali pa samo ogrinjala, rahel ovratnik in ohlapen klobuk, žensko pa je oblekel v tesne kočmajke, še tesnejša krila in ji poveznil na glavo tesne klobuke. Ko je šel z doma, jo je zaklenil, ali jo izročil v varstvo evnuhom, ali pa ji je položil na gotov del telesa oklep ter ga zaklenil, da ni nihče mogel do njenega raja.

Tako je bilo skozi stoletja, dokler se ni pojavila nova doba, ki je pognala žensko v tovarno in rudnik — v suženjstvo ki je hujše kakor ono v katerem je moški.

Priznali so ji da ima dušo, dobila je varstvo s pomočjo postav, dali so ji polagoma celo volilni glas, in končno so ji začeli celo verjeti, da ima v družbi iste pravice kakor moški. Začela se je oblačiti po svoje in razveselila se je velike svobode v borbi dobljene.

Odkrila je svoje noge — to, kar se "moderne" družbe tiče šele poslednje čase, odgrnila svoj vrat ter si celo odstrigla lase.

Križ božji, kolikšno pohujšanje! Stari kardinali so trepetali in papež je brnel v svetem razkačenju. Moda pa gre svoja pota in ženske ji slede kakor vedo in znajo.

Nobene postave ji ne morejo podaljšati kril, ako si jih sama noče. Striže si lase, pa če je svetemu očetu, irskemu kardinalu, Hortyju in Mussoliniju prav ali ne.

Pa pravice zahteva — enake plače za enaka dela — volilno pravo — in največja njihova predrznost je, da hočejo celo pravico biti duhovnice! Čemu naj bi samo moški imeli pravico biti duhovniki ter odvezovati grehe? Ali ne bi bilo prijetno, če bi v spovednici sedela namesto lepega kaplana lepa duhovnica, pa se ji bi fantje in možje izpovedovali ter ji pravili svoje doživljaje?

Hinavščina vidi greh v ženski in na ženski ter hoče, da si zakrije noge in vrat. Ko je tema, pa išče njenih nog in njenega vratu.

Hinavščina mora izginiti, ženska mora dobiti enako vrednost, in današnja družba je na stopnji razvoja, v kateri se ženska dviga na enakovredno stališče. In prav je tako, pa četudi je ustvarjena samo iz Adamovega rebra.

Jugoslovanski socialistični zvezi.

Ob priliki mojega bivanja v Združenih državah ameriških mi je Jugoslovanska socialistična zveza s svojimi funkcionarji in agilnimi klubi izkazala izredno prijateljsko pomoč v vseh ozirih. Moj čas je bil sicer za letos preveč pičlo odmerjen. Intrige nepoštenih ljudi v stari domovini in v Ameriki so celo to kratko dobo mojega bivanja tolmačile v hudobnem in zlem namenu, pa vendar je šlo vse moje potovanje po Ameriki zgolj za tem, da spoznam vsaj nekoliko osebnostno to veliko deželo, da stisnem prijateljsko roko s drugom, prijateljem, znancem in rojakom, ki jih srečam na potu, in da oživim stike med ameriški delavskimi organizacijami ter našimi starokrajskimi združnimi institucijami. Seveda sem želel ob tej priliki podati rojakom vsa pojasnila, kolikor je pač to le mogoče.

Upam, da sem svoj namen dosegel. Zadovoljen odhajam, in ob tej priliki moram zaklicati Jugoslovanski socialistični zvezi, kot svoji pokroviteljici: *Hvala za vse!* Na svidenje zopet. — Vaš, *Anton Kristan.*

IZ CHICAGA DO RADOVLJICE.

John Olip.

(Nadaljevanje.)

Švica.

V ponedeljek 4. julija zvečer sem se odpeljal iz Pariza z brzovlakom v Ženevo. Vzel sem drugi razred. Marsikaj, če ne vsak Amerikanec, ki se ni vozil po evropskih železnicah, je prepričan, da so vlaki v Evropi slabši kakor v Ameriki, in da so ameriški udobnejši. Res, da so evropski vlaki razdeljeni v razrede: v I., II. in III. in v nekaterih krajih imajo tudi IV. razred, toda so vendarle veliko udobnejši kar se tiče I. in II. razreda. Proge so lepe.

V Ženevo, Švica, sva dospela s soprogo 5. julija zjutraj. Opazil sem, da je vse bolj drago, in predno je prišla noč, sem bil že prepričan, da je življenje tu še dražje kot v Zedinjenih državah. V Ženevi sem bil zadnjič 1. 1915, torej med vojno. Marsikaj zanimivega bi lahko omenil iz tistih časov, a sedaj sem na obisku in bom opisal le potovanje. O drugem kedaj pozneje. Ni se veliko spremenilo od tedaj, spremenile pa so se cene.

Ženeva ima do 200.000 prebivalcev in je bila svetovno znano mesto že dolgo predno je postala (po svetovni vojni) sedež Lige narodov. Ženeva je danes nekako shajališče diplomatov, kjer se posvetujejo in spletkarijo. Tu se je vršila tudi Coolidgovna konferenca za omejitev navalizma.

Amerikancev je mnogo v Švici (turisti), a tudi druge narodnosti so dobro zastopane. V Ženevi sem si ogledal med drugim mednarodni spomenik reformacije, ki je zelo lepa stvar.

Švica je idilna dežela. Kaj kmalu sem opazil, da so ljudje v Ženevi in drugod v Švici boljše oblečeni kot v Parizu. Zdravje in rdečica, ki sije iz lic Švicarjev katere srečavam, mi priča, da Švica ni preveč trpela v vojni, in da si je iz nadlog opomogla hitreje in boljše kakor druge dežele. Ko sva si s soprogo ogledala mesto, sem se napolil na obisk k prijatelju, s katerim sva delala skupaj ko sem bil zadnjič tukaj. Našel sem ga, in pogovorila sva se o marsičem. Pri-povedoval mi je, da je imela Švica poznejša leta vojne težke čase, da je vsega primanjkovalo, da je bila v vedni nevarnosti da tudi njo zapleto v krvavi ples, a po vojni si je naglo opomogla in sedaj je zopet normalna (ta izraz smo v Ameriki po vojni zelo pogosto rabili). Ostal sem pri njemu čez noč, naslednji dan zjutraj pa sva se z ženo odpeljala s parnikom v Montreux, ki je na drugem koncu jezera Leman ali Ženevskega jezera. Bilo je krasno vreme. Mont Blanc, ki je najvišja gora v Evropi (15.781 čevljev), smo videli ves čas vožnje. Na tej poti smo videli tudi prve snežnike. Ob 11. dopoldne smo dospeli z ladjo na cilj, v Monteux. Ogledali smo si ta kraj, ki je po mojem zmernem ocenjevanju eden najlepših na svetu. Popoldne sem se vsedel na voz električne železnice, ki vozi preko gor proti Interlaken. Proga je speljana zig-zag. Z vrha se nudi očem krasen razgled po Ženevskem jezeru in gorah ter seliščih. Vozili smo se naprej skozi predor in potem med hribi gori in doli. Kraj je lepši in lepši. Gore, snežniki in ledeniki, planine, lepe vasi, gorske hiše itd. — kolikšna krasota! Tako smo v občudovanju krasot narave dospeli tisto popoldne v Zweisimmen, kjer smo dobili takoj vlak ki vozi v Interlaken. Vozili smo se ves čas ob

jezeru v senci snežnikov na obeh straneh. Vožnja v Interlaken je vzela dobre pol ure. Tu smo videli svetovno znano goro "Jungfrau", na katero vozi tudi železnica, ki je najvišja proga v Evropi. Ker sem imel do prihodnjega vlaka, ki vozi v Lucerne, samo tri ure časa, se nisem peljal na goro, namesto tega pa sem se sprehajal po mestu in ogledoval gore ter naravo ter njeno navidezno divjino. Proti večeru sem se odpeljal po ozkotirni železnici v Weiringen, ki je speljana ob obrežju jezera. Zopet snežniki, gore in doline, veličastni pogled na levo in na desno. Ogledujemo in uživamo krasoto, vlak v Lucerne sva pa za enkrat opustila. Kraji v katerih smo bili, so najlepši v Švici. Nastajala je tema, jaz pa sem začutil, da me boli vrat. Tudi žena je imela tako pritožbo. Sva pač gledala preveč kviško po gorah, a ni nama bilo žal. Poiskala sva hotel, najela sobo, šla nato v restavracijo večerjat in potem spat. Zjutraj ob 4. sem bil že pokoncu. Vlak v Lucerne odhaja ob 5. zjutraj. Po ozkotirni železnici z zobčastimi kolesi se odpeljemo na goro vedno višje, pred nami pa se razteza razgled v dolino in v sosedne gore. Ko smo dospeli na vrh, smo si ogledali kraj na obe strani, potem pa naglo navzdol po drugi strani v dolino. Oči, ki so uživale lepoto ves prejšnji dan, še niso site! Glej, zopet nove gore, snežniki, jezera! In oči gledajo, razum uživa!

Ob vznožju Pilatusa (gora) smo dospeli v Lucerne, ki je "glavno mesto" turistov. Je staro mesto, z mnogimi starinskimi poslopji in ozkimi ulicami. Ženo sva si ogledala mesto in se divila goram ter obrežju jezera.

Ali poleg krasote ima Švica tudi druge stvari. Npr., izprevidel sem zopet, da je življenje v Švici drago in da je še dražje za Amerikance. "Vi imate dolarje, milijarde, velikanski business, torej plačajte," sklepajo v Evropi. A vsi Amerikanci nimajo delnic na kupe in ne strižejo kuponov. Jaz spadam med poslednje. Ženo sva zaključila, da sva si ogledala kar se je za potrošeni denar največ moglo, in da je čas, da se odpeljeva v Avstrijo.

Avstrija.

Na postaji sem kupil vožnji listek do Inomosta (Innsbruck) na Tirolskem, ki je mesto, katerega pozna marsikak Slovenec. Mnogi so tod skozi "vandrali", veliko jih je šlo skozi Inomost v Ameriko, in niso redki, ki so preko tega kraja utekli vojaščini, se znašli v Švici in si v Baselu kupili vožnji listek v Ameriko. To vse je bilo pred vojno, ko je bila Avstrija še ponosna velesila, ko so bili nemški kraji Avstrije še gospodujoči in vzvišeni. Odpeljala sva se ob Curiškem jezeru do Thalwilla, kjer sva se presedla v avstrijski vlak, ki vozi iz Zuricha na Dunaj. V tem vlaku sem opazil v par momentih, ko je prišel na postajo, voz, v katerem sem se pred dvajsetimi leti odpeljal iz Avstrije. Še te poznam, sem mislil sam pri sebi, pozdravljen mi! Da, ravno isti je! Les je sicer že malo zgnil, ampak ker od tedaj najbrž še ni bil prebarvan in mogoče tudi ne omi, sem ga toliko lažje spoznal. Le črk K. u. K. ni več na njemu, namesto njih pa ti šine v oči napis *Bundes Bahn*.

Vozili smo se ob jezeru Zurich in potem zopet med gorami in zopet ob jezerih, dokler se nismo ustavili ob avstrijski meji, kjer so nam pregledali potne liste in prtljago. Ni trajalo dolgo, in že smo v Avstriji.

Snaga in lepota.

Prvi vtis, ki sem ga dobil v Avstriji, je bil, da so hiše lične in da vse govori o čistoči: kraji, ljudje in njihove vasi. Ljudje so oblečeni snažno, dasi se na

njih dobro pozna — razpad Avstro-Ogrske. Na kolidorih jih ogledujemo, te avstrijske ljudi, ki nosijo še vedno kratke "jerhaste" hlače dokolenke, male zelene klobuke, okrašene s peresi, planinkami ali s kakim drugim gorskim cvetjem, vmes pa vidiš smeh in dobrohotnost. Samo naš sprevednik na vlaku je bil tako bedno oblečen, da se mi je smilil. Ni bil razcapan, kajti beda je lahko tudi snažna . . .

Revna Avstrija! Ima Dunaj, mesto ki se je divilo samemu sebi, ki ga je posečal turistovski svet, mesto smeha in zabave, in nekaj drugih industrialnih središč ter pobožne kmete. Nič več ni tiste Avstrije kot smo jo poznali pred vojno, predno smo se podali preko "luže". Naš brat Srb bi dejal, "nema je više!"

(Dalje prihodnjic.)

Manija bomb---vsepovsod bombe!

Ko je guverner Fuller izjavil, da se je s svojo preiskavo uveril o krivdi Sacco in Vanzettija, je iznenadil vse tiste stotisoče po svetu, ki so od njega pričakovali več razsodnosti in več smisla za pravico. Jasno je, da je podal tako izjavo s stališča, da je potrebno ohraniti sodnemu aparatu države Massachusetts ugled in dostojanstvo, torej je bila obravnava pravična in poštena. Plutokracija s svojimi metropolitanskimi listi zasleduje isti cilj. "Kriva sta," kriče vseprek, dasi vedo, da jim krivda ni bila dokazana, "in postave naj veljajo zanju kakor za druge."

Sacco in Vanzetti sta torej po mnenju vladajoče gospode zločinca, tisti, ki se bore za njuno osvoboditev, oziroma da se jima izvojuje nova obravnava, pa s tem zagovarjajo in branijo zločin. Zato je naravno, da se oborože z bombami. Veliki dnevniki so v prošlem tednu skozi par dni naznanjali, kako so vsi federalni uradi, mestne hiše, sodne palače in visoki uradniki v nevarnosti pred bombnimi napadi.

Za dokaz so razglasili z veliki črkami razstrelbo, ki se je dogodila v newyorški podzemski železnici. "Saccovi in Vanzettijevi simpatičarji so vrgli prvo bombo," se je glasilo eno kričeče naznanilo.

Ali je kdo tako nespameten, ki bi mogel verjeti, da bo bomba na newyorški podzemski železnici pomagala Saccu in Vanzettiju do svobode? Pa so vendar verjeli! Ljudje pač čitajo "velike dnevnike" in verjamejo.

Milica, vojaštvo in policija straži sodišča, poštna stavbe itd., so naznanili listi s kolikor mogoče velikimi naslovi. Povsod same bombe, bombe!

Ob enem so začeli pripravljati javnost na pogone proti "rdečkarjem". V nekaterih mestih so jih nekaj že "polovili". Tudi kakšno bombo "najdejo".

Kapitalistična propaganda je dvignila zatvornice in se razlila. Ima sredstva, veliko časopisje in vse, kar je potrebno zanju. Sto in stotisoče ameriških delavcev že več let apelira, naj sodišče dovoli Saccu in Vanzettiju novo obravnavo, sedanja kapitalistična propaganda pa poskuša napraviti vtis, da so zanju samo komunisti, nahujskani blazneži in pa mehke duše v višji družbi. Poštena ameriška javnost pa je seveda zato, da gre justica svojo pot, kar v tem slučaju znači, da morata končati življenje tako kakor določa obsodba. Kar je bilo med tem ljudstvom dvoma, ga je odpravil guverner Fuller in njegova preiskovalna komisija. Tako kapitalistično časopisje, toda čemu potem toliko protestov, toliko shodov, resolucij in apelov, ter čemu tak velikanski strah pred "bombami"?

Anton Kristan in njegovi shodi.

Anton Garden.

ANTON KRISTAN se je mudil na obisku v Zedinjenih državah okrog mesec dni. V tem času sem imel priliko posetiti večje število njegovih shodov in predavanj, katera je aranžirala Jugoslovanska socialistična zveza, in tako sem dobil priliko, da se intimneje seznanim z njim. Zadnje sicer ni nikak osebni privilegij, kajti Anton Kristan je zelo družaben in kot tak je dostopen vsakemu. Človek, ki ni posebno dober "mikser", mu nehotе zavida njegovo mladeniško razvito družabnost in zabavnost.

Kar je v tej deželi starejših jugoslovanskih sodrugov, posebno slovenskih, jim je Anton Kristan poznan okrog 30 let, ker je to doba, v kateri se je udeležil v delavskem gibanju. Pozna jo ga iz pionirske dobe našega pokreta v Sloveniji — iz Idrije, Trsta, Trbovelj, Ljubljane, Jesenic itd.

Marsikak njegov znanec, sodrug, je imel sedaj ob tem njegovem posetu naše "nove domovine" prilžnost, da se je z njim znova sešel in mu segel v roke. Tudi nam, mlajšim sodrugom, ki smo se pridružili pokretu v Ameriki, on ni nepoznan, kajti čitali smo o njemu mnogo. Poznali smo ga iz opisov o njegovih aktivnostih, iz bojov ki jih jih je imel z nasprotniki, iz frakcijskih sporov in iz o-

ANTON KRISTAN

(Slika iz "Milwaukee Leadra.")

sebnih razgovorov z našimi starejšimi sodrugmi.

Ko se je socialna demokracija na Slovenskem odločila za vstop v provizorično vlado porajajoče se Jugoslavije ob koncu svetovne vojne, so med nami v Ameriki nastali različni nazori glede te taktike, največ radi ortodoksno teoretičnega šolanja z ozirom na znanе postulatije o "nekompromisih" in radi nepoznanja tedanjih kaotičnih razmer in vrvečih dogodkov v stari domovini. Mnogi izmed nas smo bili mnenja, da nima delavstvo ničesar doseči s koalicijskim delovanjem v provizorični vladi mlade Jugoslavije. Na jugoslovansko socialno demokratično stranko smo radi tega gledali kot na stranko oportunistična, Antona Kristana pa smo smatrali za super oportunistična. Ko sta l. 1919 prišla v to deželo pokojni dr. Ljudevit Perič in Franc Svetek kot jugoslovanska delegata na svetovno "delavsko" konferenco, katera se je vršila v Washingtonu, in sta govorila na par naših shodih o likvidaciji avstrijske armade v Ljubljani po slovenskih socialistih, je napravila ta faza aktivnosti

socialnih demokratov na Slovenskem na nas zelo čuden vtis. Nekateri smo vpraševali: "Ali je bila za delavstvo v Sloveniji likvidacija avstrijske armade najvažnejše vprašanje v tako pomembnih časih?" Ko je potem prišlo še do razkolov in se je delavstvo razcepilo na ducate strančič, se je naša skeptičnost glede taktike jugoslovanske socialne demokracije ob razsulu Avstro-Ogrske še povečala in rezultat je bil, da smo gledali na njihove notranje boje povsem cinično. In prva potreba, oziroma sredstvo za odstranitev našega cinizma in faktičnega odtujenja od razbitega pokreta na oni strani je, da se znova združi vse tisto delavstvo ki naglaša, da je socialistično in da mu je za socialistično delo.

Naše mnenje o delavskem gibanju v Sloveniji po vojni je bilo in je še torej povsem neugodno; in čisto umevno je, da se odium blazno razkosanega pokreta drži tudi posameznega voditelja, ki pride med nas, nglede ako je kriv ali nekriv za pustolovščine, na katerih trpi delavstvo v Jugoslaviji. In ker je A. Kristan par let po izstopu iz vlade, v kateri je imel portfelj za šume in rude, prevzel službo upravitelja državnega veleposestva na Belju, se je med nami mnenje, da on ni več tisti Anton Kristan kot je bil pred vojno, še bolj utrdilo. Temu je bilo krivo naše površno znanje o povojnih dogodkih v Jugoslaviji in o njegovih aktivnostih, in pa človeška lastnost, ki dovoljuje, da naglo sklepamo in zaključujemo, ne da bi stvar temeljito, z vseh strani preudarili.

O pokretu v Jugoslaviji in njegovih voditeljih smo torej ustvarili svojo sodbo, v kateri sicer nismo bili vsi ene misli, vendar pa med nami ni povzročala nikakih sporov. Ko je prišel sem Anton Kristan, nam je s svoje strani marsikaj pojasnil, predvsem potek povojnih dogodkov v mladi državi, katero pozna svet pod imenom Jugoslavija, in pa vzroke, ki so dovedli do "ministerializma". Taktika se sodi po njenem rezultatu. Ker je bil uspeh male skupine socialistov v provizorični vladi, kateri je načeljeval Anton Kristan, velik, je bila taktika, katero je zastopala, logično pravilna, in vsled tega ni bila in ni mogla biti povod za notranje razkole. Ta mala skupina socialistov v vladi je priborila zakonito uvedbo osemurnega delavnika v industriji in trgovini (ako se ta zakon sedaj povsod ne izpolnjuje, je to krivda delavstva), pomagala je priboriti agrarno reformo, katere rezultat je, da so veleposestva razdeljena med kmete in delavce, in priborila je delavstvu socialno zakonodajo, ki se jo lahko primerja z najboljšimi socialnimi zakoni v najnaprednejših deželah. V to vrsto zakonov je vključeno socialno zavarovanje, za katerega prispeva delavec eno in delodajalec dve tretjini. Fond upravlja ustanova, ki se imenuje Delavska blagajna. Ustanovljena je bila delavska zbornica (nekak delavski parlament, delavski svet, ki razpravlja o problemih, tikajoči se delavstva, sklepa o njih, in formulira predloge skupščini). Delavstvo v vsakem obratu, v katerem dela 25 ali več oseb, ima pravico izvoliti svoje zastopnike. Kolektivnost delavstva v obratih je torej zakonito priznana. V Zed. državah nimamo sličnih zakonov, kar je delavstvu v škodo. En važen pogrešek v socialni zakonodaji v Jugoslaviji je, da nima starostnega zavarovanja, do katerega pa pride po mnenju A. Kristana v bližnji bodočnosti.

"Če je delavstvo doseglo tako lepo socialno zakonodajo že ob porodu Jugoslavije, čemu so prišli razkoli, katerih rezultat je popolno uničenje politične moči delavstva v Jugoslaviji in zrušenje njegovih strokovnih organizacij," bo morda vprašal čitatelj. Kristanov odgovor je, da so boljševiki vedoma in nameno-

ma povzročili razkole in kaos med delavstvom v vseh državah, posebno še v obmejnih. To mnenje sicer ni novo, ker se ga drže mnogi v političnem kakor v strokovnem pokretu delavstva izven komunističnih vrst. Zame te trditve niso bile dovolj prepričevalne in se jih nisem oprijel. Kristanova interpretacija pa je bila za mojo osebo povsem nova in to vzlic mojemu širokemu zanimanju za literaturo o novi Rusiji in o delavskem gibanju. Njegovo tolmačenje in dokazovanja spreminjajo to mnenje v dokaj vrjetno snov. Ko je prišlo v Rusijo do prvega preobrata, ki je vrgel carizem in ustanovil ustavno vladu s Kerenskijem na vodstvu, je postalo boljševiški skupini, kateri sta načeljevala Lenin in Trocki, jasno, da je v Rusiji mogoča samo absolutistična vlada, ker ljudstvo ni bilo vzgojeno in ni zrelo za drugačno kot absolutistično vladu. Ko so se boljševiki odločili za sovjetsko formo države, se polastili vlade in proglasili diktaturo, so stali pred vprašanjem: kaj bo storila kapitalistična Evropa? Odgovor so kmalu dobili od kapitalističnih vlad samih. Boljševiki so začutili, da imajo poleg mnogih drugih pred seboj tudi težak problem, kako najuspešnejše konsolidirati novo Rusijo, katero je ogrožal ves kapitalistični svet. Tako so se v interesu te svoje Rusije oprijeli taktike, katere smoter je bil, zanetiti notranje nemire v vseh kapitalističnih državah, posebno v obmejnih, in jih na ta način oslabiti ter preprečiti vojne upade v Rusijo. To jim ni bilo težko, ker je rusko revolucijo pozdravil ves proletarijat, ker se je za zatirano rusko ljudstvo, ki je ječalo pod carskim fevdalizmom, borilo vse socialistično delavstvo po svetu in so bili ruski delavski misleci poznani v vseh deželah. Tako se je torej začela znana taktika 21. točk, agitacija za svetovno revolucijo in za revolucijo v posameznih deželah, in stotisoči so verjeli, da je svetovni preobrat po ruskem vzgledu blizu. Nastala je "rudeča nevarnost", in komunisti niso prezrli ničesar, da jo "povečajo". Tudi reakcija jim je šla v "agitaciji" pridno na roko. V svrhu svoje zunanje politike so boljševiki pošiljali težke milijone denarja v skoro vse evropske in tudi v druge dežele, kajti za propagando v velikem obsegu, posebno če se hoče ustvariti gotovo razpoloženje "čez noč", so potrebna velika denarna sredstva. Tudi v Jugoslavijo je prišlo nekaj milijonov zlatih rubljev. Z ruskim denarjem plačani agitatorji so instigirali razne puče — in razbijali delavske organizacije. Seveda, tudi država je imela težkocče in strah, pa je hitela sprejemati in uveljavljati — obznane! Tisti delavski voditelji izven Rusije, ki so vse svoje življenje posvetili konstruktivnemu delu v prid proletariata, so skušali prepričati vodilne faktorje sovjetske Rusije, da je njihova taktika v interesu ruske zunanje politike pogubna za delavstvo izven Rusije in da tudi Rusiji sami ne koristi, a dosegli niso ničesar.

Ako je ta interpretacija pravilna (zdi se mi povsem logična in zanesljiva, posebno še ako vpoštevamo glavne premise boljševiške filozofije), tedaj se lahko boljševikom očita, da so, — namesto da bi apelirali na delavsko solidarnost in pomoč za podpiranje nove Rusije, — namenoma in preračunano razbijali delavske organizacije, ako niso bile njihove. V tem valu blaznega razbijanja je mnogo trpel tudi delavski pokret v Jugoslaviji. Politično popolnoma razbito, je delavstvo še ob pravem času spoznalo svojo zmoto in preprečilo popolno zrušenje svojih strokovnih organizacij (sindikato). Edino na združnem polju v Sloveniji je delavstvo ostalo enotno, kar je zasluga Antona Kristana.

S. Anton Kristan je prišel na obisk v Ameriko ne

kot "oportunist", kakor so si ga slikali nekateri, pač pa kot zelo realističen socialist širokega duševnega obzorja z mnogimi praktičnimi izkušnjami za seboj. Je zmožen državnik, ekonomski delavec in sposoben delavski voditelj. Svojo misijo, katere namen je bil premestiti prepad, ki je nastal med nami in delavstvom v Sloveniji oziroma v Jugoslaviji, je izborno rešil. S svojimi predavanji je na vseh shodih napravil na udeležence najboljše vtis. Žal, da ni prišel med nas par let poprej. Vsi, ki smo imeli priliko poslušati njegove govore, smo dobili točnejšo sliko o Jugoslaviji in o dogodkih, ki so se vrstili v nji v času ko je nastala in pozneje. Dobili smo sliko o razvoju in o hibah ter razkolih v jugoslovanskem delavskem gibanju, ki je za mnoge drugačna od one, ki so jo imeli pred njegovim prihodom.

S tem bi končal, a želim podati kratko skico o številu njegovih shodov in predavanj, katere sem posetil.

(Konec prihodnjšč.)

Debsova spominska radio postaja ustanovljena.

Odbor, ki upravlja Debs Memorial Radio Fund, je v začetku avgusta kupil radio postajo v New Yorku, katera je doslej obratovala pod imenom WSOM. Odbor je že vprašal federalno radio komisijo za dovoljenje premeniti ime v W-DEBS in za povečanje oddajalne sile. Radio postaja, ki bo živ Debsov spomenik, je moderno opremljena. Sredstva se še vedno nabirajo, ker dosedaj zbrana vsota ne zadostuje. Več bomo poročali o temu velikemu uspehu v eni prihodnjih števil.

ZAKLJUČNI SHOD ANTONA KRISTANA V FOREST CITYJU.

FOREST CITY, PA. — Shod dne 28. julija v Forest Cityju je bil zadnji v vrsti shodov, na katerih je govoril s. Anton Kristan, ki je bil tu na proučevalni turi. Vršil se je v dvorani pevskega društva Zvon ob 7:30 zvečer. V uro in pol trajajočem govoru nam je povedal veliko zanimivega o Jugoslaviji, Rusiji, in o delavskem gibanju. Udeleženci so mu pazno sledili. Shod se je vršil v najlepšem miru in redu. Po govoru so bila na vrsti vprašanja, na katere je govornik vsakemu posebej odgovarjal. S pojasnili so bili vsi zadovoljni.

Udeležba ni bila tolikšna kot sem pričakoval. En vzrok je, da je bil shod sredi tedna, na delavnik, in precejšnje število naših ljudi dela ponoči. Največji vzrok pa je brezbriznost, brezbrizen delavec pa se ne zaveda pomena izobrazbe.

S. Anton Kristan in njegov spremljevalec s. Anton Garden sta po shodu takoj odpotovala, tako da ni bilo časa za kake daljše razgovore.

Zelo potrebno bi bilo, če bi imeli večkrat take predavateljske ture. Delavec kakor študent in vsakdo drugi si more povečati znanje samo ako se uči. Predavanja so šola. Dober predavatelj, ki zna obdelati svoj predmet, doseže z živo besedo med navadnim ljudstvom več, kot pa bi mogla doseči debela knjiga. Po mojem skromnem mnenju bi se predavanja lahko večkrat priredila, samo malo več dobre volje in požrtvovalnosti je treba. — Frank Rataič.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

O STAVKOVNI SITUACIJI V OHIJU.

MAYNARD, O. — V petem mesecu stavke premogarjev smo, in v tem kraju je bilo ves ta čas mirno, z izjemo izzivanja, ki se ga je lotila kompanija s svojimi importiranimi pobojniki. Nedavno so nam operatorji kar naenkrat naslovili ultimatum, v katerem so zahtevali, da se moramo vrniti nazaj na delo pod njihovimi pogoji. Plačo bi imeli, če se bi udali, še nižjo kot je bila l. 1917.

Znano je, da je bila premogova industrija v unijskih okrožjih skozi zadnja tri leta umetno potisnjena v hiranje. Oktobra bo minilo štiri leta, od kar je Pittsburgh Coal kompanija zaprla največji rov v tem kraju. Produkcijo so povečali v neunijskih okrožjih, posebno v sosedni W. Virginiji. Na konferenci operatorjev koncem julija t. l. v Columbusu, O., so si umislili drugo taktiko. Čas je, da uničimo unijo, so sklepali, in priporočali ustanovitev separatne unije samo za Ohio, ki bi bila seveda taka kakršno oni hočejo, ne pa taka, da bi bila za delavce dobra. Položaj med stavkarji jim je dobro znan. Vedo, da so premogarji izstradani in da so brez sredstev. Torej se povrnite na delo, plačo pa dobite kolikor jo vam določimo, so ukazali, a premogarji se niso vrnili. Zagrozili so z odprto delavnico, in po vzhodnem Ohiju so nekatere večje kompanije res poskusile svojo srečo, a so takoj izprevidle, da ne bodo dosegle drugega kakor fiasco. Med temi je tudi Clarkson kompanija, ki je importirala pobojnike iz Pittsburgha pod pretvezo, da rabi straže za varovanje svojih naprav in lastnine. Čitateljem je znano, da so ljudje tega kalibra najnižkotnejši tipi. Bili so poslani sem z namenom šikanirati premogarje in jih provocirati, da bi prišlo do izgredov, potem pa bi vojaštvo pomagalo uvesti odprto delavnico . . . Sem smo teh podležev dobili kak ducat. Misleči, da so kje v Westmorelandu ali v West Virginiji, so takoj začeli z izzivanjem. Že na prvi pogled se jim pozna, da so delomržne, pustolovske nature, da so strahopetni in zavrtni. Prvi se je predstavil rudarjem s samokresom v roki, toda ko je videl, da so to ponosni delavci, ki ne zbeže, mu je revolver padel od strahu iz rok, nato pa je pobegnil v pripravljenem avtu od koder je prišel. Komaj je eden odnesel pete, je že drugi pokazal korajžjo; bil je tako pogumen, da je streljal. Potem je zbežal, a imel je smolo; ujel ga je šerif, ga pograbil za vrat in ga odvedel v "špekhamro". Naslednjega dne so začeli ofenzivo s solznimi bombami. To je bil špas! Najetež je v svoji nerodnosti zalučil solzno bombo, katero je namenil rudarjem, tako, da ga je udarila v prst na nogi tako zelo, da je plesal nekaj momentov samo po eni nogi čardaš. Veselje nam je prekinil šerif, ki je najetega nerodnega metalca bomb aretiral in ga odpeljal delati onemu družbo. Trije teh "gunmanov" so še istega dne prošili unijo za varstvo in obljubili, da se nikoli več ne povrnejo. Kar jih je ostalo, zro vsaki dan s strahom na več tisoč premogarjev, ki mirno demonstrirajo okrog rofov. Od kar je stavka, se ni zavrtelo še nobeno kolo in se ne bo, ako bomo ohranili solidarnost, dokler ne bo stavka končana nam v prid.

Guvernerji štirih po stavki prizadetih držav so

se obrnili na predsednika unije John Lewisa in na operatorje z apelom, da se udeležijo konference za poravnavo stavke, ki se naj bi vršila 15. avgusta v Daytonu, O. Bojim se, da so hoče volk okoristiti z ovčjo kožo. Kaj prinese bodočnost, bomo kmalu videli.

Naš socialistični klub je vzlic stavki in splošni brezposelnosti aktiven kolikor največ mogoče. Zveza nam pošilja izjemne znamke; seje obdržujemo redno, katerih se člani in članice precej povoljno udeležujejo. Na prošli seji smo sklenili, da pošlje klub večje število delegatov na konferenco JSZ., ki se bo vršila v Blaine, O., dne 5. septembra. Priporočam, naj tudi drugi klubi poskrbe, da bodo številno zastopani, enako podporna društva, ki so pridružena Izobraževalni akciji. Premogarji vemo, kaj imamo pod kapitalizmom. Vemo, da je rešitev za delavstvo samo socializem. Da ga dosežemo, je naša naloga, da se zanj organiziramo in usposobimo. — A. Zlatoper.

NA ANTON KRISTANOVEM SHODU V CANONSBURGU.

Piše Nace Žlemlberger.

"Proletarec" in "Prosveta" sta naznanila, da bo dne 25. julija govoril v Canonsburgu, Pa., s. Anton Kristan. S prijateljem s. John Krašovcem sva se dogovorila, da se podava na shod, četudi je Glencoe daleč od Canonsburga.

Pred vojno l. 1914, ko sem bil na obisku v stari domovini, mi je ob slovesu s. Anton Kristan zagotovil, da se vidiva v Ameriki, če bom hotel. Po trinajstih letih od tistega sestanka sva si segla v roke v Canonsburgu. Bila sva vesela tega snidenja. On izgleda zelo mlad in čvrst, čeprav je v letih. Je živahne narave in bo lahko še mnogo storil na polju svojih aktivnosti za delavsko ljudstvo.

Shod se je pričel pozneje kot je bil napovedan. Vršil se je v dvorani društva "Postojnska Jama" št. 138 SNPJ., ki jo je dalo za ta shod brezplačno. Bil je vroč, soparen dan. Udeležba je bila povoljna. Predsedoval je naš stari bojevnik John Terčelj. Pred govorom je zaigral mladinski tamburaški zbor Marseljezo. Predsednik Terčelj je nato predstavil Antona Kristana, ki so ga navzoči pozdravili s ploskanjem.

Govora ne bom opisaval; mogoče ga bo kdo drugi. Le toliko rečem, da je bil vseskozi zanimiv, poučen in informativen.

Na shod je prišlo tudi nekaj klerikalnih komunistov in nekaj takih, ki hočejo pitati i pitati, in tako so prišli na shod da bi jih Kristan "pital" kakor se pita ptiče. Vprašanja imajo že vsa prirejena, nekatera pa si zamislijo sami. Ko pridejo na vrsto, razkažejo vso svojo duševno praznoto, neotesanost in pa pomankanje vsega, kar je dobrega v človeku. En Hrvat je stavil "pitanje" tako otroško naivno, da se je osmešil ne samo radi pitanja, ampak tudi zato, ker je Kristan o isti stvari obširno govoril. A ubogi stari otrok, ki je hotel pitanje katerega je prinesel na shod napisanega, je dobil pitanje, kajti govornik ga je dobro spital. Bartulović bi lahko vedel vsaj toliko, da smeši samega sebe in tiste katerim pošilja svoja neumna "navodila". Naš znanec Jernej se je tudi postavljaj. Parkrat je skočil kvišku kakor da ga ja kdo zbedel z iglo v kraj ki človeku služi za sedenje, potem pa ga je govornik tako omamil, da je ubogi Jernej pozabil svo-

jo fajfco in tobak. Drugi dan so mu dobri ljudje poslali oboje nazaj, da ne bi pel, kako je "revček, revček fajfco izgubil."

Bartulovič se je zavzel in grozil v svojem listu, kako bo delavstvo razbilo A. Kristanove shode, in kako ga bo "pozdravilo" (mislil je batine) ter ga bombardiralo s pitanji. Sedaj pa taka blamaža za uboega Bartuloviča.

Samo v par krajih mu je uspelo, da je dobil nekaj dovoľj pogumnih "revolucionarjev", ki so se obožili s pitanji, a škode niso napravili. Drugo je ostalo grožnja, katere se ni nihče ustrašil.

Jaz predlagam, oziroma priporočam "Prosveti" in "Proletarcu", naj ustanovita za pitanja, ki bi jih stavili Bartulovičevi pristaši, posebno kolono, v kateri bi se jim odgovarjalo. Lepo bi bilo, če bi jih mogli izobraziti, kajti v tisti šoli v kateri so sedaj, se ne bodo nikoli. In ker se ne bodo, je zanje nevarnost, da se bodo tudi v bodoče hodili smešiti na slovenske shode s svojimi "pitanji".

Po končanem shodu je bilo še nekaj, oziroma precej razgovorov, in potem razstanek. Anton Kristan je še isti večer odšel v Pittsburgh. Ko sva se poslovila in si stisnila roki, je bilo obema težko. Kdo ve, če se prideva skupaj!

Drugi dan sem si ogledal naselbino in obiskoval naše prijazne sodruge. O tem bom poročal v prihodnji številki.

PRVOVRSTEN USPEH PIKNIKA KLUBA ŠT. 27 V CLEVELANDU.

CLEVELAND, O. — Piknik kluba št. 27, ki se je vršil 31. julija na Pintarjevi farmi, je presegal vse naše pričakovanje. Ves prejšnji dan je deževalo in v nedeljo zjutraj je bilo nebo prepreženo z oblaki, ki so naznanjali "slabo vreme". Nekateri sodrugí, zaposleni s predpripravami, so začeli obupavati. "Nič ne bo," so rekli. Pogum velja, so rekli drugi. Dež dol, dež gor, mi gremo! Voznik je prišel, odbor je pripravil vse potrebno ter naložil na truck, nato smo se odpeljali. Kmalu se je začelo jasniiti, in dan je postal lep. Žalost se je spremenila v veselje. Oglaševali nismo dosti, a ljudje so prihajali v tolikem številu, da smo bili veselo iznenadeni. Sami znanci in prijatelji! Po okrepcilu se je začela zabava: petje, igre, ples, pogovori, "debate" itd. Odbor pa je marljivo delal in stregel; dela so imeli dosti. Dasi je bilo za potrež-

bo veliko pripravljenege, je skoro vsega zmanjkalo.

Spočetka ni ugajala godba. S. Fr. Barbič, ki bi imel priti, je moral na delo, in tako je prišel samo njegov sin, ki pa vsled svoje mladosti še ne zmaguje sam take naloge. Igral je na harmoniko, z njegovim instrumentom pa mu je pomagal s. Eppich. Ker je bila udeležba velika in so hoteli glasno, močno muziko, smo poslali po Špehkovega sina, da smo jim ustregli. Upam, da s. Barbič ne bo užaljen raditega.

Čisti prebitek piknika znaša \$280.27, za kar gre hvala odboru, ki je neumorno delal, članom in članicam ter udeležencem. — *Poročevalec.*

DELA VSTVU V OKRAJIH WESTMORELAND IN ALLEGHENY.

"Milwauke Leader" je prinesel pred par tedni razveseljivo poročilo o pikniku okrajne organizacije socialistične stranke v Wisconsinu, katerega se je udeležilo nad 15,000 oseb, in nad tisoč avtov je bilo na veselilnem prostoru. Tolika udeležba na "pikniku" socialistične stranke mora razveseliti vsakogar, ker to je dokaz, da se delavci v Milwaukee zavedajo svoje dolžnosti, zavedajo se, da je njih mesto v delavski politični stranki socialistični — in tudi da se delavec najbolje zabava na veselici, katero prirede delavci sami, organizirani politično.

Ista zavednost, katere je prodrila med delavce v Milwaukee mora prodrati med vse delavce v tej deželi ako hočemo, da bomo kedaj postali enakopravni državljanji v vseh ozirih. Kajti le tedaj bo zavladovala prava enakopravnost, pravo bratstvo in ljubezen, kadar bo mesto sedanjih do mozga korumpiranih političnih strank zavladal socializem. In kedaj bo, je vse odvisno od delavcev. Toda žal, da se delavstvo pusti tako zelo zavajati raznim frazarjem in raznovrstnim kričaćem, ki pravijo, da bodo "kar čez moč naredili nebesa za delavce"; le žal, da se je delavstvo ravno v tej deželi pustilo tako zelo pocepiti v razne stranke in strančice, katerih pa sedaj že skoro nikjer več ni. Resnica je, da je tega precej kriva zadnja vojna, še več pa delavci sami.

Toda čas je že, da se streznimo, in da se opremo resnega dela, ako hočemo izboljšati sedanji resni položaj, v katerem se nahaja splošno delavstvo. Organizirati se moramo politično, in skupno nastopiti proti našim izkoriščevalcem, proti kapitalizmu. In na volilni dan moramo oddati naše glasove kandidatom, katere je postavila delavska stranka, katere so izbrali iz svoje srede politično organizirani delavci, ne pa predstavniki kapitalizma, ki nimajo pred volitvami za svoje volilce drugega kot koš obljub, ki pa takoj po volitvah pozabijo, kaj so obljubili delavcem, ne pozabijo pa, kaj so obljubili onim, ki so jih postavili. Pred volitvami kandidati kapitalističnih strank obljubujejo delavcem "a full dinner pail", po volitvah pa dobijo, ko zahtevajo izpolnitev obljube največkrat s krepelcem po glavi, "prosto stanovanje med podganimi in miši", in celo "svinec med rebra".

In zakaj vse to? Pomisliti je namreč treba, da ima delavstvo samo onega pravega svojega zastopnika v Washingtonu, vsi ostali so pa v službi kapitalističnih strank. Vse kolikor toliko kulturno razvite dežele imajo že vpeljan delavski penzijski sistem, edino Amerika — Zdr. države namreč — Kitaj in Indija še ne.

Vsled tega rojaki, dovolj je te duševne letargije, dovolj brezplodnega prerakanja. Poprimimo se dela vsi, ker "osvoboditev delavstva je delo delavcev samih". Organizirajmo se, izobrazujemo se, da bomo sposobni prevzeti mesta sedanjih predstavnikov kapi-

NAROČNIKOM IN DRUGIM V PENNSYLVANIJU.

Naročnikom Proletarca in drugim v Pennsylvaniji naznanjamo, da obišče nekatere naselbine naš potovalni zastopnik s. ANTON JANKOVICH iz Clevelanda. Naročnike, katerim je naročnin potekla in jih bo obiskal, prosimo, da mu jo obnove. Prodajal bo tudi knjige iz naše založbe. Sodruga in somišljenike prosimo, da mu grede pri agitaciji kolikor mogoče na roke, da bo uspeh njegove ture čim večji.—

Upravništvo.

talističnega režima. Nesmrtni Debs je na nekem shodu izrekel tele pomembne besede: "Socialist Party will have to go in to Business, to get the other fellow out of Business", to se pravi, da bo morala socialistična stranka v dosego svojega cilja iti isto pot, kot so vodile kapitalistične stranke. In to se že vrši; pogledimo v nekatere dežele v Evropi, kjer so delavci poslali precejšnje število svojih zastopnikov v parlament. In v teh deželah je vse drugače preskrbljeno za delavce, kot je pa v deželi "dolar-demokracije".

Zgledu okrajne socialistične stranke v Milwaukee je sledila tudi okrajna organizacija za Westmoreland in Allegheny v Pennsylvaniji ter priredi velik "piknik" tretjo nedeljo v tem mesecu, namreč 21. avgusta in sicer na istem mestu, kot je bil lansko leto (v Woodside Parku ob električni cestni železnici, ki vozi med Irwinom in McKeesportom). Prostor je zelo lahko najti. Kdor se pa pripelje z avtomobilom, ta naj pa vozi po takozvani "Lincoln Way" in pride ravno na veselični prostor; nahaja se namreč ravno ob cesti in je oddaljen kake dve miljii od McKeesporta. Navadno se vrši seja okrajne organizacije tretjo nedeljo v mesecu, toda vsled piknika je seja preložena na drugi dan.

Vabim vse rojake in druge delavce v okrajih Westmoreland in Allegheny, da se udeležijo tega piknika; pokažite, da ste razredno zavedni in da nočete zaostajati za delavci v Wisconsinu. Da ni časa, ni noben izgovor, ker piknik se vrši na nedeljo. — Pozdrav in na svidenje. — Anton Zornik.

TRETJA KONFERENCA JSZ. ZA VZHODNI OHIO IN W. VA. SE VRŠI 5. SEPTEMBRA V BLAINU.

Po zaključku zadnje konference klubov in društev Izobraževalne akcije sklicujem tretjo konferenco za 5. septembra dopoldne v Blaine, O. Pričetek konference kakor tudi v kateri dvorani, naznanim pozneje.

Apeliram na vse klube in društva izobraževalne akcije J. S. Z. v vzhodnem delu Ohija in zapadni W. Virginiji, da pošljejo polnoštevilo svoje zastopnike na to konferenco, ki bo zelo važna in vsled tega je dolžnost vsakega društva in kluba, da pošlje svoje zastopnike. Vabljeni so tudi drugi, da se je udeležijo.

Nace Žlemberger, tajnik.

USPEŠEN SHOD ANTONA KRISTANA V CONEMAUGH.

JOHNSTOWN, PA. — Kdor pozna razmere in letargijo, ki vlada že nekaj let med našimi rojaki v "greater" Johnstownski naselbini, mora vsakdo priznati, da je bil ta shod v vsakem oziru uspeh, na katerega lahko zidamo upanje za našo povrnitev v boljšo aktivnost za naš delavski pokret, bodisi v gospodarskem kakor tudi v političnem smislu. Popolno zaupanje je med nami, da je bil ta shod začetek zopetnega probujenja k nekdanji napredni johnstownski naselbini.

Shod se je vršil v dvorani društva sv. Alojzija v Conemaugh, katero je temu shodu prepustilo dvorano brezplačno. S tem činom si je pridobilo simpatije socialističnega kluba in naselbine v občje.

Shoda se je udeležilo le kakih sto ljudi, kar je za naš okraj razmeroma malo. Udeležili so se ga tudi iz oddaljenih naselbin, medtem ko smo pogrešali ljudi iz najbližnje okolice, in to take, ki se včasih radi potrkajo na prsa da so "napredni".

S. A. Kristan je dober govornik in njegovo predavanje je bilo zelo poljudno. Vsakdo ga je lahko razumel. V skoro poldrugournem govoru se je dotaknil različnih vprašanj. Primerjal je rusko boljševiko diktaturo, katera je za sedanjo Rusijo potrebna toliko časa, dokler ne odgoji mlajše generacije, ki bo usposobljena in dovolj zaupna voditi to veliko delavsko in kmetsko državo. V Rusiji je diktatura potrebna, ker ako bi se dalo ruskemu mužiku popolno svobodo, bi brezdvomno v najkrajšem času zopet zavladali carji in popje ter vpeljali svojo diktaturo slično kakor je bila pod carizmom. Delavsko vprašanje po drugih državah se pa popolnoma razlikuje od ruskega in tam je potrebno, da se delavstvo in ljudstvo v občje usposoblja in pripravlja potom izobrazbe v političnem in gospodarskem smislu, potom združništva, i.t.d. To je edina pot, po kateri bo svetovni proletarijat prevzel bogastvo sveta iz kapitalističnih rok, preprečil nepotrebne vojne in ustvaril boljše življenje za vse ljudstvo. V širšem smislu je pojasnil stališče stranke in boj za emancipacijo proletarjata v Sloveniji, kateri obeta biti v doglednem času zelo uspešen. Potom svojih zadrug in potom svoje lastne banke v Sloveniji se bodo naši bratje onkraj oceana zavarovali pred izkoriščanjem, ki je slično kakor povsod drugje. S svojimi dovtipi je povzročil med udeleženci mnogo smeha; predavanju so zelo pazno sledili in ga mnogokrat prekinili z burnim odobravanjem.

Sodrug Anton Garden iz Clevelanda, ki je spremljal Kristana, je imel tudi kratek nagovor in pozivljaj, da naj se ljudstvo oprime bolj delavskega časopisja in da posveti več pažnje izobrazbi, katera je potrebna, da se delavstvo usposobi za boj proti današnjemu krivičnemu sistemu.

Sodrug Frank Podboj je v svojem govoru pozival navzoče, da naj se pridružijo naši skupini ter postanejo člani zopet obnovljenega, enkrat zelo aktivnega socialističnega kluba v naselbini, in da naj ne verujejo političnim in verskim šarlatanom, ki skušajo preprečiti med nami vsak napredek z lažmi in zavajanjem. Taki ljudje so navadni tatovi tujega poštenja. Mnogi pošteni delavci, ki so se borili za boljši obstoj in za strokovno organizacijo, so bili primorani utihniti, ker so bili prikazovani kot podkupljeni agentje. S takimi lažmi so intriganti dosegli to, da je naša nekdanj v napredku cve-toča naselbina postala mrtvilo; zbrala se je pa zopet mala skupina zavednih sodrugov in obnovila klub šte. 5. J.S.Z. kateri naj bi nam služil kot naša delavska akademija.

Omeniti mi je, da sta na temu shodu brezplačno sodelovala Slovenski orkester Mr. Viktor Navinška in pevski odsek slov. izobr. društva Bled. Orkester Mr. Navinška je zaigral dve overturi tako lepo, da se je ljudstvo divilo. Bled nam je zapel dve pesmi v mešanem zboru, in sicer "Pozdrav iz domovine" in "Studenček", kar je na udeležence napravilo najboljši vtis. Za njih sodelovanje pri tem shodu v imenu socialističnega kluba iskrena hvala.

Shodu je predsedoval sodrug Vidrich; v dvorani je bil ves čas vzoren red in mir. Po shodu se je razvila mala neprisiljena zabava v spodnji zborovalni dvorani.

Razšli smo se vsaki na svoj dom zadovoljni in se iskreno poslovili od s. Kristana, ki je bil na potu v Evropo, kjer se udeleži kot delegat mednarodne združne konference v Stokholmu na Švedskem. Želimo

mu najlepši uspeh. Ta shod nam bo ostal v trajnem spominu.

Pristopite v naš socialistični klub, v katerem bomo nadaljevali skupno pot, po kateri koraka svetovni proletarjat za svoje pravice. Seje se vrše vsako 4. nedeljo v mesecu v Slovenskem izobražev. domu na Franklinu ob 2. uri popoldne. — V

PIKNIK PIONIRJEV V WILLOW SPRINGSU.

CHICAGO, ILL. — Društvo Pionir SNPJ., ki je prvo društvo v SNPJ. ki posluje v angleškem jeziku, je tudi prvo v aktivnostih izmed vseh društev te jednote v Chicagu. Tvori ga največ mladina. Od svoje ustanovitve je imelo že celo vrsto priredb, pri nekaterih drugih je pa sodelovalo.

V nedeljo 14. avgusta priredi piknik v Willow Springsu na J. Vidmarjevem vrtu. Pionirji so v tem letu že imeli en piknik, toda ta bo uradni in glavni. Little Fort iz Waukegana in Pionir bosta tekmovala v baseballu. Ker Pionirji niso še nobenkrat odnesli lavorike, so se zavzeli, da jo bodo to pot, pa tudi ako njihov odbijalni bat še bol leta po zraku, in četudi se večasi dotakne kakšne glave. Pionirji so tudi za take slučaje preskrbljeni; imajo "pres" in ambulančne avte.

Na sporedu bodo tudi druge tekme in igre.

Ker Pionirji zelo radi plešejo, so za ta piknik najeli dober orkester, ki je mnogim poznan iz priredb kluba št. 1. Imenuje se "Zvonimir". Igra tako, da je za vse nekaj — za starejše, in za mladino. Postrežba bo izborna.

Med mladimi Pionirji se lahko dobro zabavajo tudi starejši člani, kar dokazuje številni poset na prejšnjih priredbah. Pridite tudi sedaj. — *Picolo.*

KLUB J.S.Z. V CANONSBURGU BO RAZŠIRIL SVOJ DELOKROG.

CANONSBURG, PA. — V mnogih naselbinah vrše klubi JSZ. poleg agitacijskega dela, v katerega spada širjenje naše literature, sodelovanje v volilnih in drugih kampanjah, v stavkah itd., tudi izobraževalno delo. V ta namen imajo svoje knjižnice in čitalnice, prirejajo predavanja in dramske predstave. Socialistični klubi so v naših naselbinah centrum dela za napredek.

Klub št. 118 JSZ. v Canonsburgu se prišteva po vsej pravici med najaktivnejše klube v zvezi. Izvršil je že veliko dela in se zaveda, da naloga ki jo ima ni niti od daleč izvršena. Delo, kakršnega vrše naši klubi, ni nikoli izvršeno in ga ni nobenkrat premalo.

V prihodnji sezoni bo imel naš klub eno ali morda celo več dramskih predstav. Da pa homo mogli nadaljevati s klubovimi aktivnostmi čim uspešnejše, je potrebno, da sodelujejo vsi člani in članice. Udeležujete se redno sej, da bo vsakdo o vsem poučen.

Prihodnje leto bo zbor naše zveze, vršile se bodo predsedniške volitve, in soc. stranka bo imela konvencijo v spomladi prihodnje leto. Vse take stvari se nas

tičejo, obvezani smo, da zraven sodelujemo, kajti mi smo del naše stranke, in čim bolj homo sodelovali, toliko boljše za nas vse.

Redne seje kluba se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v dvorani društva Postojnska Jama SNPJ.

John Chesnik, tajnik.

PIKNIK JUGOSLOVANSKEGA DOMA V WARRENU.

WARREN, O. — Še mesec ali dva, pa se bo shladilo, zima bo prišla počasi na prag in nič več ne bomo govorili o piknikih, ampak o priredbah v dvorani. Sedaj pa, ko je lepo in hladno v naravi, je dobro, da gremo "kam ven".

V nedeljo 14. avgusta priredi svoj piknik tukajšnji Jugoslovanski dom; vršil se bo na Stop 36, Niles Ave. V slučaju, da bo vreme preslabo za izlet, se bo vršila zabava v domu. Vabljeni so na udeležbo vsi v Warrenu, in dobrodošli nam bodo gostje iz okoliških naselbin. Upamo, da nas posetijo v obilnem številu.

Frank Modic.

Razstava Peruškovih slik v Milwaukeeju.

H. G. Perušek bo razstavil svoje slike, katerih ima zopet veliko zbirko, v Milwaukeeju v S. S. Turn Hall. Razstavljene bodo 23., 24. in 25. septembra popoldne in zvečer.

Perušek je bil to poletje v Mehiki, kjer je napravil več slik, potem pa je šel v gozdove v Michiganu, kjer je tudi slikal. To bo tretja razstava Peruškovih slik med Slovenci.

V Milwaukeeju in West Allisu se je organiziral poseben odbor, ki bo izvršil predpriprave in skrbel za oglašanje med Slovenci in Amerikanci. "Vestnik" poroča, da se je za razstavo v Milwaukeeju zavzelo tudi vodstvo Layton Art galerije in več drugih uglednih oseb, ki so zainteresirane v umetnosti.

Debs Memorial Radio Fund.

IV. izkaz.

V sklad za W-DEBS Radio Station, ki bo spomenik pokojnemu Eugen V. Debsu, so prispevala društva, socialistični in drugi klubi, ter posamezniki sledeče vsote:

Chicago, Ill.: Nabrano na seji dr. št. 39, SNPJ., poslal Vinko Ločniškar. Prispevali so po \$1: Jos. Koren, Mike Knapič, V. Ločniškar in Frank Košak; po 50c: John Videmšek, Peter Stopar in Frank Šetine; Ant. Drešar 30c; po 25c: Fr. Petkovšek in Fr. Zaverčnik. Skupaj \$6.30.

Bridgeport, O.: Klub št. 11, JSZ. \$2; Fr. Pavlovich 35c; po 26c: Ant. Bobnar in P. Kovačič; po 25c: Fr. Vočko, Mar. Koss, Jennie Dolence; Jos. Snoy 20c (poslal Ant. Bobnar). Skupaj \$3.82.

Pueblo, Colo.: Po 50c: J. M. Stonich in Mart. Mik-

DR. ANDREW FURLAN

naznanja Slovencem in Hrvatom, da je opremil

zobozdravniški urad na 3341 W. 26th St., Chicago, Ill.

kjer bo praktical splošno zobozdravništvo.

Telefon; Crawford 2893.

lich; po 25c: Pete Okičič in Katie Stonich. Skupaj \$1.50. (Poslal J. M. Stonich).

Ambridge, Pa.: Dr. št. 41, SSPZ. \$2.50; po \$1: Fr. Anželec in Fr. Samsa; Ant. Miklaučič 50c. Skupaj \$5.00, (poslal M. Blazich).

Chicago, Ill.: Nabrala na seji dr. št. 102, SNPJ. Josephine Japich. Prispevale so: po \$1: Josephine Japich, Frances A. Tauchar, Mary Aucin, Paula Levec in Anka Kristan; po 25c: Katie Movrin, Anna, Turk, Frances Rigler, Mary Skrjanc, Kristina Renar in Mary Zidar; Agnes Leben 15c. Skupaj \$6.65.

Walsenburg, Colo.: Dr. št. 299, SNPJ. \$5.00.

Chicago, Ill.: (Nabral Chas. Pogorelec.) Prispevali so: John Košiček \$2; po \$1: Greguric & Sertich, Geo Mamek, Lovro Ivšac, Wm. Arbanas, John Belohlavek in Chas. Glaser. Skupaj \$8.00.

Blaine, O.: Jos. Suman 50c.

Stanton, Ill.: Dr. št. 11, SSPZ. \$2; Ant. Ausec \$1. Skupaj \$3.00.

Red Lodge, Mont.: Dr. št. 81, SNPJ. \$5; po \$1: Wally Sansheck, Mart. Zibert in P. Kovach; po 50c: Fr. Zibert in K. Erznožnik, po 25c: Chas. Zakely in Aug. Roitz. Skupaj \$9.50 (poslal K. Erznožnik).

Gillespie, Ill.: Dr. št. 465, SNPJ. \$5.00.

Cliff Mine, Pa.: Dr. št. 145, SNPJ. \$5.00.

Chicago, Ill.: Po \$1: Anton Basha, Tony Perme; A. F. Žagar 50c; po 25c: Luka Grosar, Tony Zidar, skupaj \$3.00.

Barberton, O.: Po \$1: Fr. Srdel, Geo Sonoff, Ant. Gradishar, John Fidel, Lov. Frank, Joe Šušteršič, Fr. Birtich, Aug. Gabler, Pete M. Berack, Siler Green, John Jankovich; po 50c: Malli Cegljar, Andy Skul, Alojz Valant, Frances Lovrenc, Mary Novak, Malli Jereb, Gasper Omahne, Fr. Zakelj, Joe Jereb, Matt Clarich, John Barich, Martin Klarich, Frank Košir, V. Brojan, Ant. Stritar, Joe Mačerol, St. Somrak, John Misich, Fr. Dolinšek, L. Novak, L. Grebenak, Fr. Dolinšek, Matt Mochnik, L. Križaj, John Vadnal, Fr. Skraba, Ant. Jakich, Fr. Carr, John Meglich, Fr. Steblay, Fr. Likovich, Fr. Poje, Jos. Hiti, Ant. Čekada, Tony Sushec; Ant. Zanutini 40c; John Rogel 30c; po 25c: Fr. Virant, Fr. Merkun, Ant. Jagar, Jennie Kramar, John Micich, John Garbor, Fr. Zadelj, L. Šamron, Joe Makovec, Fr. Sizon, Fr. Gabler, Joe Micich, Luka Može, John Puželj, P. Palčič, Joe Mesec, Vin. Zurec, Fr. Doleš, Joe Erjan, Al. Pucelj, Jak. Medved, Joe Irman, Fr. Knavs, M. Markovich, M. Sloboda, Sam Smilovic, I. Sencendorfer. Skupaj \$35.95. (Poslal John Jankovich).

Roslyn, Wash.: Dr. št. 75, SNPJ. \$5.00.

Cleveland, O.: Nabral Ant. Kukovatz, prispevali po \$2: Ant. Kukovatz in Lov. Gorjup; Nick Matulovič \$1; po 50c: Fr. Matulovič, Kuzma Zanetič, Fr. Lesar in Karl Piersa; John Johnson 25c; Jennie Lesar 20c. Skupaj \$7.45. Nabral Edward Braniselj, prispevali po \$1: Jakob Kos in Fr. Hiti iz Park Hill, Pa., Rob. Strnen in Fr. Matičič. Skupaj \$4.00. Nabral John Fatur, prispevali po \$1: Jos. Skuk; po 50c: John Fatur in John Metelko; M. Cvelbar 25c; po 10c: Jos. Garlec in L. Kveder. Skupaj \$2.45.

Gross, Kans.: Dr. št. 145, SSPZ. \$1.00.

Milwaukee, Wis.: Dr. št. 192, SNPJ. \$5.00.

De Pue, Ill.: Dr. št. 59, SNPJ. \$5.00.

Pullman, Ill.: Po \$1: P. Verhovnik, John B. Mihe-lich in Fr. Benchina. Skupaj \$3.00 (poslal P. Verhovnik).

Peoria, Ill.: F. Volgemuth 50c; po 25c: John Kotar, Jos. King, Jos. Mrezar, Fr. Muhich in Mary Aljancich, skupaj \$1.75. (Poslal F. Volgemuth.)

Butte, Mont.: Nabrano med člani in prijatelji dr.

št. 374, SNPJ. Prispevali po 50c: Dane Maudich, Rade Stokuca, Nick Kello, Geo Trtica, Stevan Tesla; po 25: Fr. Racič, P. Cacič, J. Mikich, M. Jankovich, M. Lalicevich, Bob Latinovich, Stevo Zigich, Arse Ivancevich, Vaso Mandich, Marko Brncich, John Kunder in Rade Lazetich, skupaj \$5.50, (poslal Geo Trtica).

Penn. Pa.: Dr. št. 252, SNPJ. \$2.00.

Brooklyn, N. Y.: Dr. št. 580, SNPJ. \$2.00.

Conemaugh, Pa.: Dr. št. 36, JSKJ. \$5.00. Nabral John Brezovec, prispevali po 50c: Jos. Turk, Fr. Zupančič, Jos. Ulle, Tony Rovanešek; po 25c: John Kolar; John Korelc, John Brezovec, Math Crnetich, John Skof, John Janežič, Louis Finc, Jos. Strmec, John Medle, Fr. Svete, Neimenovan, John Tomic, Fr. Korelc, Jos. Brezovec in Louis Gall; Fr. Sušteršič 18c. Skupaj \$10.93.

Milwaukee, Wis.: Fr. Zajc \$1; po 50c: M. Korencan, John Poklar, Fr. Sotlich, John Pangerc; Fr. Breckla 25c. Skupaj \$3.25 (nabral John Poklar).

Chicago, Ill.: Po \$1: Louis Slammik, Katarina Horvatin in Louis Volk; Paul Liesnig 50c; Andy Koren 25c. Skupaj \$3.75, (nabral Louis Volk).

Ringo, Kans.: Dr. št. 228, SNPJ. \$2.00.

Duluth, Minn.: Po 50c: Marie Kobi, John Kobi, Chas. Thomas, Ing. Erickson, H. B. Spencer, D. Robillard, Albert Colburn, C. G., F. T., Fr. Shankin; po 25c: F. D. Erickson, J. J. Coles, E. W. Ahlgren, J. E. Miller, R. A. Erickson, J. Walczak, L. Looby, Leo Fremenich, G. A. Bursch, A. Franck, F. Petrich, J. N., J. S., A. B., A. Jenny, Joe Hendrickson, Victor Isackson in Wm. Oettel; po 15c: Harry Johnson, Wm. De Chaney; Art. Ludwig 10c. Skupaj \$9.90. Nabral in poslal John Kobi.

West Newton, Pa.: Dr. št. 64, SNPJ. \$5.00.

Bon Air, Pa.: Ant. Germek 15c; John Potisek 10c. Skupaj 25c. Poslal P. Bukovec.

Bradock, Pa.: Dr. št. 31, JSKJ. \$2.00.

Shelbygan, Wis.: M. Jelenc \$2.25; M. Urbanic \$2; po \$1: J. Fludernik, L. Shetina, F. Zavrli, M. Jeraj, A. Starich, A. Fale, J. Supanceich in J. Rupnick; po 50c: P. Peich, J. Spendal, A. Sireel, J. Kopriva, J. Cokel, F. Susha, J. Simons, J. Robek, F. Matelko; po 25c: L. Petrin, A. Prme, L. Milostnik, J. Žagar, J. Benija, W. Maineric, B. Zlodi, N. Sucha, J. Jenka, M. Stefancich, J. Zoran, J. Chuck, H. Svetlin, Jos. Rendik, A. Božič, G. Pestotnik, J. Gredenc, Stefanija Fludernik, P. F. Dolenschech in Morris Winograd; po 15c: S. Mikulec, J. Musich, L. Cigale; A. Smrke 10c. Skupaj \$22.30. Nabral in poslal Jake Rupnick.

Skupaj v tem izkazu \$201.75, prejšnji izkaz \$988.68, skupaj nabranega do 5. avgusta 1927 \$1,190.43.

Tajništvo J.S.Z.

"Proletarec" zahaja med šest tisoč najinteligentnejših čitateljev v jugoslovanski ameriški javnosti. Čitajo ga vsi, ki kaj štejejo v nji.

MAX SLANOVEC

krojač in trgovina moške oprave.

Se priporočam rojakom

528 E. 152nd St., Collinwood, O.

Frank Mivšek COAL, COKE AND WOOD. GRAVEL.

Waukegan, Ill.

Phone 2726

Telefon na stan.: Lawndale 6707.

RICHARD J. ZAVERTNIK
ODVETNIK

Urad: 127 N. Dearborn St.
soba 805

CHICAGO,

ILLINOIS.

Telefon Central 5999.

BARETINCIC & HAKY

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

✠ VŠČIPCI. ✠

JERNEJ OSTANE JERNEJ.

Jernej se je na shodu v Canonsburgu zelo postavljaj in se je postavil na glavo. Videlo se je, da ima v peti toliko razuma kakor v glavi. — *Škapulir.*

TRUM, TRUM, TRUM.

Šebojganski fajmošter je dobil pisma od velikih glav v KSKJ. in od svojih duhovnih sobratov, v katerih ga hudo šinfajo radi Gladijatorja, ker se preveč "vtika" v KSKJ. "Kaj bodo socialisti rekli," ga vprašuje Grdina, on pa pravi: "Naj jih vrag vzame, bom pa v prihodnji številki še nje "razkrinkal". Ampak kreg o komišnu se nadaljuje. — *Mežnarjev znanec.*

UGANKA ŠT. 1.

Koliko so izgubili rojaki zvonkovci s smrtjo "Glasa Svobode"? Kdo plača note? In kedaj bo Zvonko ustanovil nov list?

UGANKA ŠT. 2.

Kdo je, ki zna pisati, a ne piše, sklada "who is who in the SNPJ." a nič ne zloži, govori, a ne tam kjer bi moral, zabavlja, a ne pred tistimi katerim zabavlja, razkriva in nič ne razkrije? — *Ugankar.*

NI BILO PRAV.

Ni bilo prav, da je "Žarkomet" prenehal. Naj bi svetil, kajti posvetil je marsikomu tako, da jim ne gre iz spomina. — *Ljubitelj "Žarkometu".*

MAŠA IN NAŠ NAPREDEK.

Brali smo, in dobro je bilo razglašeno, da bomo imeli na Gilbertu konvencijo Ameriško-jugoslovanske družbe, da pride tisoč delegatov in tri tisoč gostov, in da bo konvencija otvorena s slovesno mašo. Kaj ho-

čete več! In za nameček bomo imeli po maši paradu, po paradi pa bomo razmotrivali o knjižici, v kateri je pojasnjeno, kako se postane ameriški državljan. Gilbert ima okrog 3,500 prebivalcev. Kam se bo stlačila v tako majhni vasi tako velika konvencija, je tudi uganka. — *Viko Vikič.*

ANTON GRDINA IN AVDITORIJ.

Na shodih v Minnesoti je Anton Grdina pripovedoval, koliko tega in koliko onega ima slovenski Cleveland, najbolj pa se je postavljaj z našim krasnim avditorijem (Slovenskim narodnim domom v Clevelandu). Bogzna, če bi Cleveland imel kedaj dvorano kakor jo ima, če bi bil začetek odvisen od ljudi kot je pogrebnik Anton. — *Viko Vikič.*

INICIATIVA BREZ PODPISA.

Nekdo je na seji naprednega društva v "slovenskem zapadnem Rimu" predložil iniciativo, da jo podtakne društvu. Za avtorja se je končno zglasil Pepe s pipecem. Določa, da naj ima prihodnja konvencija SNPJ. poseben porotni odbor, in pa, da se glavnim odbornikom odvzame pravica glasovanja. Če bi bil Pepe v odboru, bi ne predlagal tega. — *Radio.*

"GLAS SVOBODE" TIRJA.

Dasi je "Glas Svobode" umrl, prihaja iz groba in pošilja opomine ljudem, katerim je prihajal po sili dve do štiri leta ne da bi ga plačali. "Plačajte," se glasi tirjatev, ki je stroga in grozi z legalnimi koraki. — X.

Socialistično časopisje v Nemčiji.

Nemška socialno demokratična stranka ima 184 dnevnikov in več sto tednikov in revij, 104 tiskarne in sedemindvajset velikih knjigaren, katere zalagajo književna dela.

CAP'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

L. CAP, lastnik

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Phone Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.

Cene zmerne.

Postrežba točna.

VAM SE BO IZPLAČALO!

Ako hočete imeti čevlje popravljene lično, trpežno, ter po zmerni ceni, jih prinesite k meni v popravilo. Delo jamčeno. — Se priporočam rojakom.

FRANK DACAR,

5906 St. Clair Ave., CLEVELAND, O.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih za stav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

ANTON ZORNIK HERMINIE, PA.

Trgovina z mešanim blagom.

Peči in pralni stroji naša posebnost.

Tel. Irwin 2102—R 2.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK

ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad, 3724 West 26th Street

Stan 2316 So. Millard Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213
Uradne ure: Od 2 do 4 pop., in od 6 do 8 zvečer.

Slovenska pisarna v Parizu. Vsak poletni dan, dan zabave!

Od Franca Mikoliča smo prejeli iz Pariza obvestilo, da je ustanovil slovensko potniško in trgovsko pisarno, katera posluje pod imenom Agence Commerciale Franco-Yugoslave. Njen namen opisuje v posebnem sporočilu, ki ga tu objavljamo. Več nam o tej pisarni ni znano. Sporočilo, ki ga priobčujemo na željo imenovanega, se glasi:

Vse one, ki potujejo v Evropo ali imajo tam trgovske zveze.

opozarjamo, da imamo v Parizu slovensko pisarno AGENCE COMMERCIALE FRANCO-YOUGOSLAVE — 130, RUE ORDENER — PARIS XVIII — TEL. MARCADET 06-39, katero vodi g. France Mikolič, sin uglednega trgovca in posestnika Franceta Mikoliča iz Sodražice na Dolenjskem. Ta naša prva slovenska ustanova na Francoskem je velike važnosti in bo našim rojakom v neprecenljivo korist.

Omenjena pisarna je popolnoma uvedena na pariškem trgu in pozna mesto in deželo v vseh podrobnostih. Oni, ki potujejo domov v Jugoslavijo, vedo, kako težko je v velikem mestu, če nimaš, na kogar bi se obrnil. Ves svoj čas izgube z iskanjem vsakdanjih malenkosti, kot so stanovanje, hrana in poleg tega še potrošijo mnogo denarja. Potom pisarne se izognete vsem neprijetnostim; ona vam preskrbi stanovanje, hrano, vam da na razpolago svojo pisarno, vam poišče tolmača in vodnika, tako da imate od svojega še tako kratkega bivanja v najlepšem evropskem vlemestu res največjo korist. Končno opravi za vas vse potrebno za potovanje v Jugoslavijo in vam da o vsem najtočnejša pojasnila.

Obrnete se lahko nanjo v vseh trgovskih zadevah, pri nakupu blaga, prav tako dobite v najkrajšem času odgovor na vsa vprašanja, ki zadevajo trgovske okolščine ali gospodarske zadeve v Franciji ali Jugoslaviji.

Življenje je brezpomembno, ako se dnevi porabijo samo v delu, in ako človek ne vžije nobene zabave. Vživaj življenje, dokler živiš! Ako ljubiš ribolov, vzemi trnek in hiti k reki kjer že čakajo velike ribe na vado. Kaj, — želodec ni v redu? Spij kozarček Trinerjevega grenkega vina, in takoj bo

vse dobro. To je najboljšo zdravilo za pokvarjen želodec. "Milwaukee, Wis., Cass St. — Proti vsakemu neredu v želodcu, izgubi apetita, neprebavnosti, najtopleje priporočam Trinerjevo grenko vino. Jaz nisem nikdar brez njega. Mrs. M. Bauer." kupi eno steklenico takoj, še danes v bližnji lekarni ali v drugih trgovinah, kjer prodajajo zdravila. — Proti pikom od mrčesa je najboljša Trinerjeva "Healing Salve", za zvinjenje ali otekline pa Trinerjev Liniment. Ako ne dobite navedenih zdravil v bližnji lekarni ali trgovcu sploh, tedaj pišite na: Joseph Triner Company, 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Glencoe, O. — Je postavljeno in čaka priložnosti. Precej dopisov in člankov je moralo izostati. Pri-dejo na vrsto gotovo prihodnjič.

Old Timer. — Da, v prihodnji številki, če le mogoče. Ni nujno in je porabno kadarkoli.

Vukova črtica je morala radi pomankanja prostora iz te številke izostati.

Z VSAKIM LETOM

raste naša dolžnost in odgovornost napram velikemu številu onih, kateri stopnjema vlagajo svoje prihranke v hipoteke (mortgage) in bonde, katere mi prodajamo.

To velja posebno v današnjih časih, ko morajo biti imetja oprezno in razumno ocenjena, kar je mogoče le z večletno prakso, brez katere ocenitve ne bi mnogo veljale.

Posamezni vlagatelj nima tehkušenj, v katere se mi že 40 let posebno poglobljamo.

Kaspar American State Bank
1900 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Denarne pošiljatve v Jugoslavijo po zelo zmernih cenah.

ZAUPAJTE SVOJE POSLOVANJE NAŠIM DOLGOLETNIM SKUŠNJAM.